

Yngre bronsålder vid Sparrsätra och Åsbo

Yngre bronsålder vid Sparrsätra och Åsbo

Arkeologisk utredning
Fastighet Sparrsätra 1:12 och Åsbo 2:1
Enköpings kommun
Uppland

Amanda Jönsson

Upplandsmuseets rapporter 2025:24

ISSN 1654-8280

BEARBETNING AV FOTON: Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet

BEARBETNING AV PLANER: Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet

OMSLAGSBILD: Stenblock med skålgropar som påträffades vid utredningen (L2025:3245). Foto Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet

GRANSKNING: Anna Ölund, Stiftelsen Upplandsmuseet

UPPHOVSÄTT: om inget annat anges: Creative Commons licens CC BY. © Lantmäteriet, dnr I2014/00634

SPRIDNINGSTILLSTÅND: Drönarbilder publicerade med tillstånd från Lantmäteriet, ärendenummer LM2025/058776

GRAFISK FORMGIVNING OCH PRODUKTION: Malin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet

© STIFTELSEN UPPLANDSMUSEET, 2025

Upplandsmuseet
Drottninggatan 7, 753 10 Uppsala
Telefon 018-169100
www.upplandsmuseet.se

Innehåll

Sammanfattning	6
Inledning	7
Bakgrund	8
Topografi och fornlämningsmiljö	8
Syfte, metod och genomförande.....	11
Utredningsresultat	12
Utredning steg 1.....	13
Utredning steg 2.....	17
Analyser.....	34
Tolkning	35
Administrativa uppgifter	39
Referenser	40
Litteratur	40
Historiska kartor	40
Bilagor	41
Bilaga 1 – Lämningslista	42
Bilaga 2 – Schaktlista	45
Bilaga 3 – Schaktplaner	51
Bilaga 4 – Objektlista.....	58
Bilaga 5 – Fyndlista.....	66
Bilaga 6 – Vedartsanalys.....	67
Bilaga 7 – ¹⁴ C-analys.....	69

Sammanfattning

Under april och maj 2025 utförde Stiftelsen Upplandsmuseet, Avdelningen för arkeologi, en arkeologisk utredning av ett område utanför Sparrsätra i Enköpings kommun, inför en planerad solcellspark. Syftet med utredningen var att ta reda på om tidigare ej kända fornlämningar berörs av det planerade arbetsföretaget. Utredningen omfattade kartstudier, fältinventering och sökschaktning med grävmaskin.

I samband med den arkeologiska utredningen har 23 tidigare ej kända lämningar registrerats i Kulturmiljöregistret. Tre av dessa är uppgifter om

torplämningar från historiskt kartmaterial. Fyra lämningar påträffades vid utredningens steg 1, varav en bytomt/gårdstomt, en torplämning, en stensättning samt en hållristning. Sexton lämningar framkom vid sökschaktning inom utredningens steg 2, varav nio boplatsområden, fem härdar och två övriga boplatslämningar. Utöver detta dokumenterades två boplatslägen i skogsmark. Fem ¹⁴C-analyser har utförts i samband med utredningen. Resultaten från dessa, tillsammans med fynd av förhistorisk keramik, visar att områdets boplatslämningar framför allt härrör från yngre bronsålder och äldre järnålder.

Inledning

Under april och maj 2025 utförde Stiftelsen Upplandsmuseet, Avdelningen för arkeologi, en arkeologisk utredning av ett område utanför Sparrsätra i Enköpings kommun, inför en planerad solcellspark. Arbetet gjordes för Helios Nordic Energy AB, efter beslut av Länsstyrelsen i Uppsala

län (dnr 431-1110-2025). Syftet med utredningen var att ta reda på om tidigare ej kända fornlämnningar berörs av det planerade arbetsföretaget. Projektledare var Amanda Jönsson som även författat rapporten.

Figur 1. Översiktskarta som visar utredningsområdets läge nordväst om Enköping. Skala 1:80 000.

Bakgrund

Den arkeologiska utredningen omfattade ett 56 hektar stort område en dryg kilometer sydväst om Sparsätra kyrka, längs väg 510 mot Bred. Gränsen mellan Sparsätra och Tillinge socknar går rakt genom området. Den norra delen av området hör till Sparsätra by i Sparsätra socken, medan den södra delen utgörs av fastigheten till den nu övergivna byn Åsbo i Tillinge socken. Idag utgörs merparten av området av åkermark, som tidigare har varit planterad med energiskog i den södra delen. Längst i sydväst finns också en yta med en granplantering, som även den har varit åkermark tidigare. Denna yta omfattades inte av utredning steg 2.

Topografi och fornlämningsmiljö

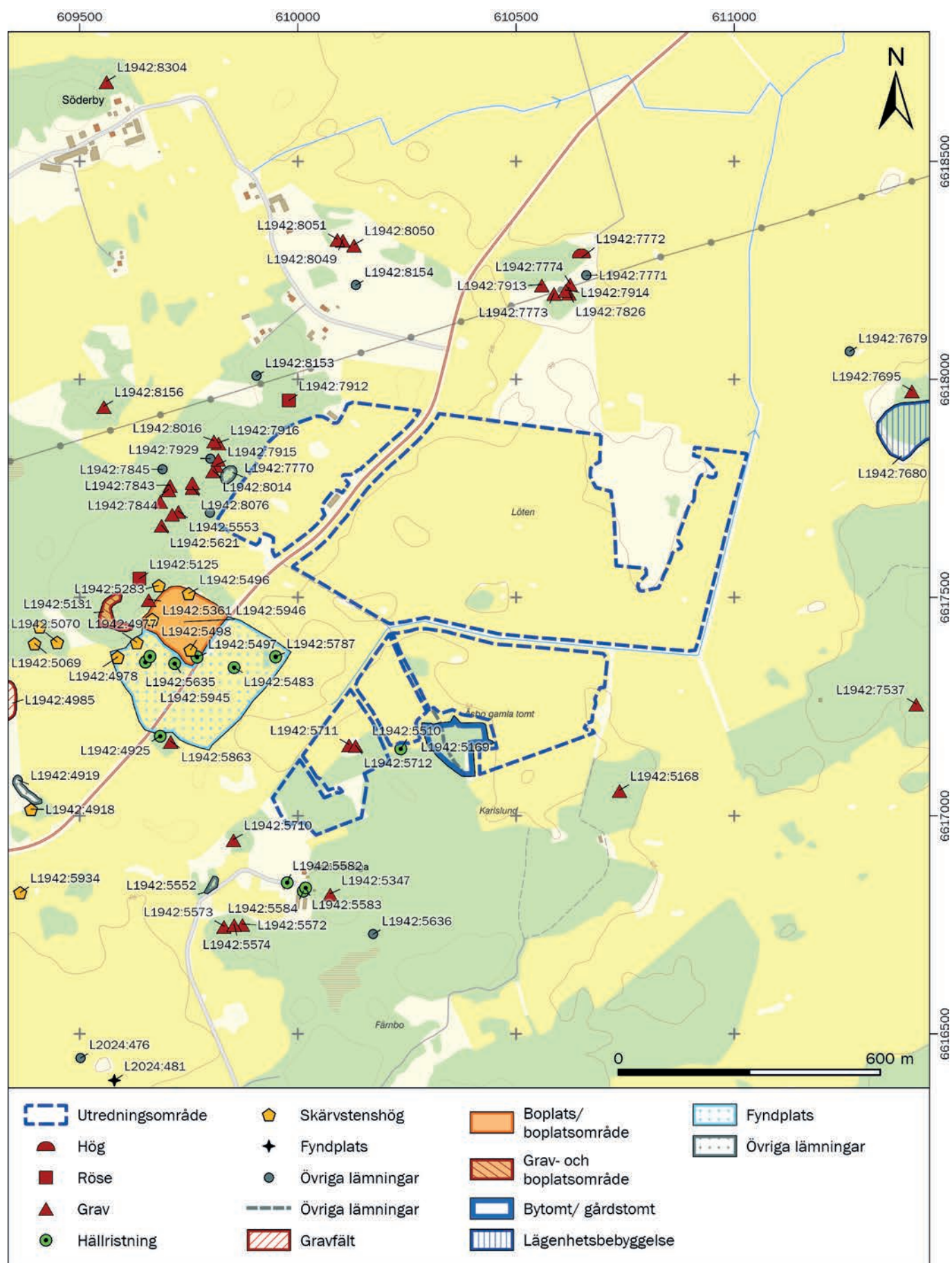
Landskapet är mestadels flackt med större, sammanhängande åkerytor som bryts av med mindre skogspartier och moränbackar (figur 2). Undergrunden består av glaciallera och impediment med morän på höjdpartierna, samt av postglacial

lera på flackare och lägre liggande delar. Utredningsområdet ligger generellt på nivåer omkring 25 meter över havet och var strandnära under yngre stenåldern, men stenålderslämningarna lyser med sin frånvaro i närområdet. Enstaka fynd av stenyxor har gjorts i åkrarna runt Sparsätra, liksom en flintkniv som påträffades vid Söderby, strax nordväst om utredningsområdet (L1942:7277).

Fornlämningsbilden präglas i stället av gravar och gravfält från brons- och järnålder, skärvstenshögar och hällristningar (figur 3). Strax väster om utredningsområdet finns en tät fornlämningsmiljö med ett antalstensättningar, rösen och skärvstenshögar. Där finns också en registrerad boplatz (L1942:5946), på en yta där fynd har gjorts av bland annat bränd lerklining, mal- och knackstenar, keramikskärvor samt en skivskrapa. Merparten av hällristningarna i närområdet är skålgropslokaler, men det finns också en människofigur på ett stenblock som ligger omkring 200 meter från utredningsområdet (L1942:5787).

Figur 2. Utredningsområdets nordvästra del. På den skogbeklädda åsen mellan åkrarna ligger ett tiotalstensättningar och ett röse. Flera boplatser påträffades i området vid den arkeologiska utredningen. Fotograferat med drönare mot nordväst av Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

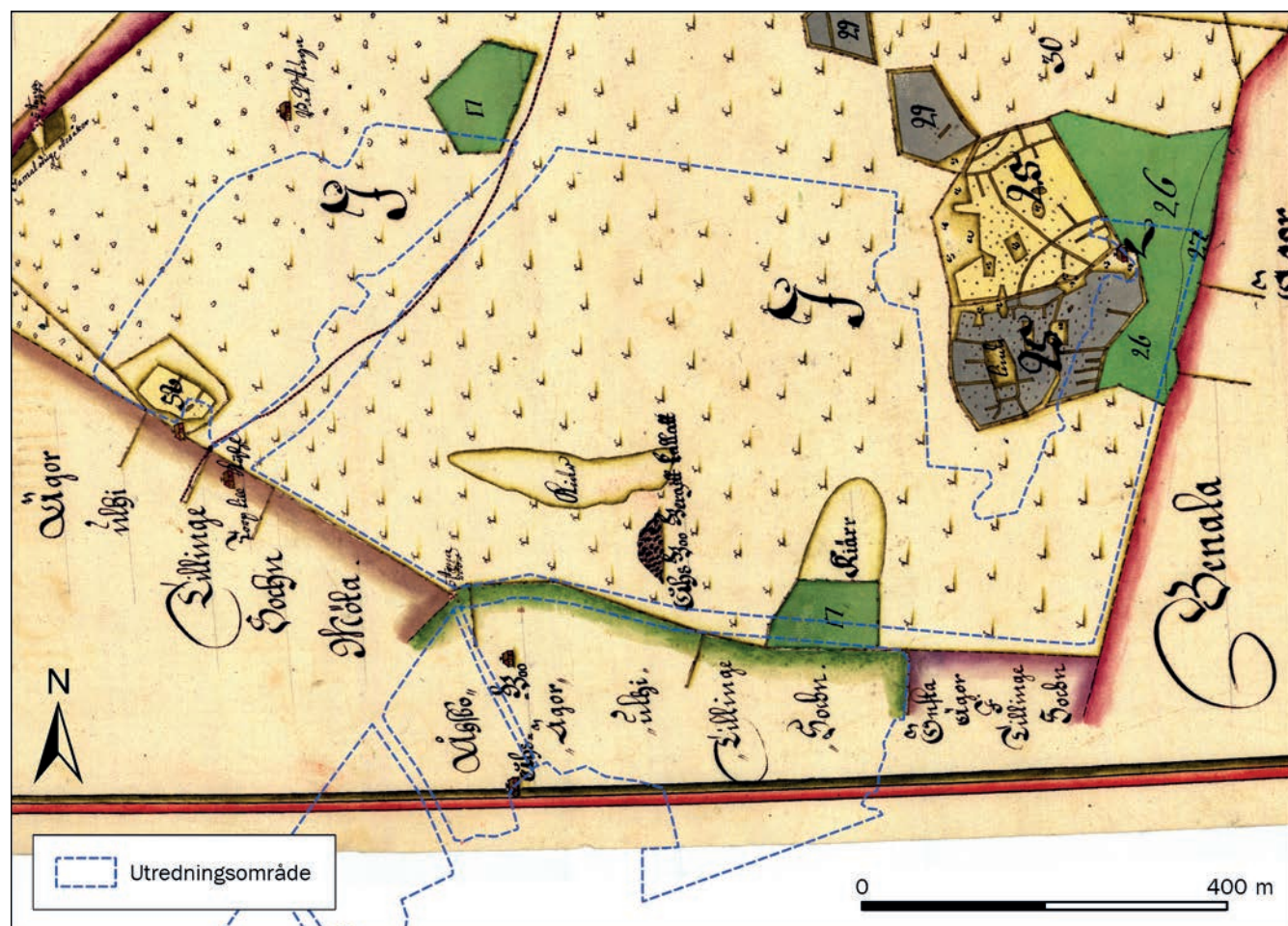
Figur 3. Utredningsområdet med närbelägna lämningar som var kända i Kulturmiljöregistret före den arkeologiska utredningen. Skala 1:12 000.

Inom själva utredningsområdet var endast två fornlämningar – båda stensättningar – kända före den arkeologiska utredningen. Stensättningarna (L1942:5711 och L1942:5712), som ligger intill varandra på en mindre moränhöjd i den sydvästra delen, är övertorvade och sju respektive fyra meter i diameter. Ett hundratal meter längre österut, strax utanför utredningsområdet, finns också hällristningen L1942:5510 som består av 76 skålgropar. Den södra delen av utredningsområdet utgörs av delar av fastigheten Åsbo 1:1, som också innehåller den övergivna bytomten Åsbo gamla tomt (L1942:5169). Byn Åsbo har i historisk tid bestått av två hemman, och omnämns i historiska källor från 1500-talet och framåt (Källström 2021:232).

Det historiska kartmaterialet visar att den norra delen av utredningsområdet, som idag består av åker, har uppodlats relativt sent. Då laga skifte genomfördes i Sparrsätra by år 1857 utgjordes merparten av den stora, flacka åkerytan av ängsmark, vilket även var fallet vid storskiftet år 1777.

En ägodelningskarta från 1708 (figur 4) visar dock att det då fanns åkerytor i området som sedan slutade brukas, i anslutning till torpbebyggelse i de västra och nordöstra delarna.

Under de senaste åren har flera arkeologiska utredningar utförts i samband med planerad solcellsetablering i närområdet, vilket har resulterat i att ett antal tidigare ej kända boplatzlämningar har registrerats. 2023 utförde Arkeologikonsult en arkeologisk utredning på en yta söder om Kil, cirka 400 meter sydväst om det nu aktuella utredningsområdet. Vid utredningen påträffades en grop med brända ben av svin, som undersöktes och daterades till yngre bronsålder (Bornfalk-Back 2024). Vid utredningar som Upplandsmuseet gjorde 2024 registrerades två mindre boplatssytor i åkermarken väster om Kil (Jönsson 2025) samt flera ytterligare boplatser vid Stora Järstena, två kilometer söderut. Boplatserna vid Stora Järstena har ¹⁴C-daterats till mellersta järnåldern, omkring 250–550 e.Kr. (Frölund 2025).

Figur 4. Utsnitt ur rektifierad ägodelningskarta över Sparrsätra by från 1708, med utredningsområdet markerat. På kartan har flera torp ritats ut i och omkring utredningsområdet. Lantmäteristyrelsens arkiv, akt B56-16:1.

Syfte, metod och genomförande

Syftet med den arkeologiska utredningen var att ta reda på om idag ej kända fornlämningar berörs av det planerade arbetsföretaget. Utredningen skulle preliminärt avgränsa nyupptäckta fornlämningar inom utredningsområdet. Den skulle även identifiera, motivera och antikvariskt bedöma både kända och nyupptäckta fornlämningar samt övriga kulturhistoriska lämningar. Resultatet från utredningen skulle kunna användas vid länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning och utgöra underlag inför eventuella kommande arkeologiska åtgärder. Resultaten skulle också kunna användas som underlag för företagarens fortsatta planering.

Utredning steg 1 bestod av arkiv- och kartstudier samt fältinventering. I arkiv- och kartstudien ingick en genomgång av uppgifter, fynd och tidigare undersökningar i området, samt en genomgång av äldre kartor. Fältinventeringen skedde till fots och bestod av en okulär besiktning av hela utredningsområdet för att identifiera eventuella lämningar som var synliga ovan mark. Tidigare registrerade lämningar besöktes och kontrollerades.

I samband med inventeringen identifierades potentiella boplatsslägen och andra ytor för utredningsgrävning i steg 2. Även impedimentsmark i direkt anslutning till utredningsområdet omfattades, då eventuella synliga lämningar på sådana ytor bedömdes kunna indikera ej synliga lämningar i närheten inom utredningsområdet.

Utredning steg 2 utfördes genom sökschaktning med grävmaskin, och totalt 194 sökschakt om sammanlagt 11 470 m² togs upp vid utredningen, vilket motsvarar 2 % av utredningsområdets totala yta. Schakten grävdes ned till kulturlagerförande nivå alternativt orörd mark och fylldes igen efter slutförd utredning. Metalldetektering av matjordslagret skedde extensivt i samband med sökschaktningen och endast i själva schakten. Impedimentsmark sökschaktades inte. Schakt och lämningar mättes in med GPRS med nätverks-RTK. Nyupptäckta lämningar har registrerats i Kulturmiljöregistret. Avgränsning och bedömning av lämningarna har gjorts enligt Riksantikvarieämbetets praxis.

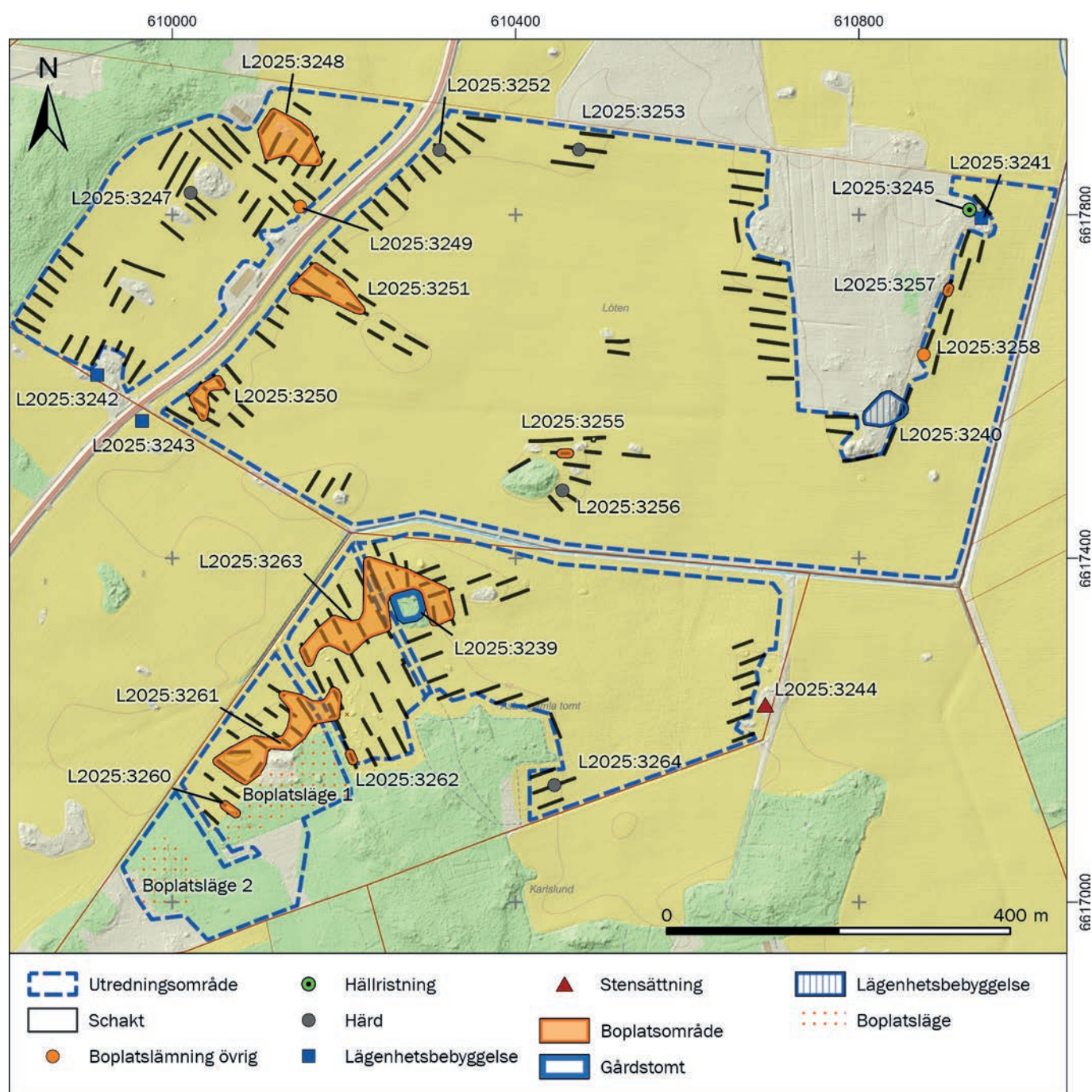

Figur 5. Sökschaktning i områdets södra del, inom den nyregistrerade boplatsen L2025:3261. På den lilla trädbevuxna moränhöjden till höger i bild ligger två stensättningar som var kända redan före utredningen. Foto mot öster, Adam Hultberg, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Utredningsresultat

Totalt 23 tidigare ej kända lämningar har registrerats i Kulturmiljöregistret i samband med den arkeologiska utredningen (figur 6, bilaga 1). Tre av dessa är uppgifter om torplämningar som observerats i en historisk karta från 1708 men där det saknas synliga lämningar. Fyra lämningar påträffades vid utredning steg 1, varav en bytomt/

gårdstomt, en torplämning, en stensättning samt en hällristning. Sexton lämningar framkom vid sökschaktning inom utredning steg 2, varav nio boplatssområden, fem härdar och två övriga boplatsslämningar. Utöver detta dokumenterades två boplatsslägen i skogsmarken i utredningsområdets sydvästra del.

Utredning steg 1

I detta kapitel redovisas de lämningar som registrerades i samband med utredningens steg 1 – det vill säga kart- och arkivstudier samt fältinventering. Merparten av dessa lämningar ligger strax utanför själva utredningsområdet, på impedimentsmark som inte omfattas av den planerade solcellsparken.

L2025:3239 - Gårdstomt

Den registrerade gårdstomten är platsen för Åsbo frälsehemman, ett av två hemman i den nu övergivna byn Åsbo som finns omnämnd i historiska källor från 1500-talet. Platsen för gården är belagd i historiska kartor från 1708 och framåt, och byggnader finns utritade på en ägomätningsskarta från 1783 (figur 7). Med anledning av detta har gårdstomten registrerats som en fornlämning

i Kulturmiljöregistret. Något längre söderut finns också gårdstomten efter Åsbo skattehemman, som har registrerats vid tidigare fornminnesinventering (L1942:5169).

Platsen för gårdstomten, en åkerholme som är cirka 40×40 meter, var vid utredningstillfället kraftigt överväxt med träd, buskar och sly samt delvis täckt med odlingssten, vilket försvårade inventeringen (figur 8, 9). Fyra husgrunder kunde emellertid dokumenteras inom området, varav två grunder efter boningshus, en ladugårdsgrund och en jordkällargrund. Den ena boningshusgrunden, i gårdstomtens östra del, hade ett spisröse av synliga tegelstenar och stenar. De dokumenterade husgrundernas utbredning stämmer väl överens med byggnaderna på den kringbyggda gård som kan ses i kartan från 1783, även om det inte observerades någon husgrund som låg i öst-västlig riktning i områdets södra del.

Figur 7. Karta från 1783 över Åsbo frälsehemman, som då var en kringbyggd gård med fyra byggnader. Hemmanets åkerareal var relativt liten. Strax söder om gården är även Åsbo skattehemman utmarkerat med en symbol. Lantmäterimyndigheternas arkiv, akt Q3-til-108.

Figur 8. De två gårdstomterna i Åsbo vid utredningstillfället i maj 2025. Den nyregistrerade tomten efter Åsbo frälsehemman (L2025:3239) ligger på åkerholmen närmast. Tomten efter Åsbo skattehemman (L1942:5169) ligger i aspdungen längre bort i bild. Fotograferat med drönare mot sydöst av Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Figur 9. Ladugårdsgrunden, i gårdstomtens västra del, hade en kraftig syll med öppningar på långsidorna, samt en ränna i den södra kortsidan. Foto mot söder, Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

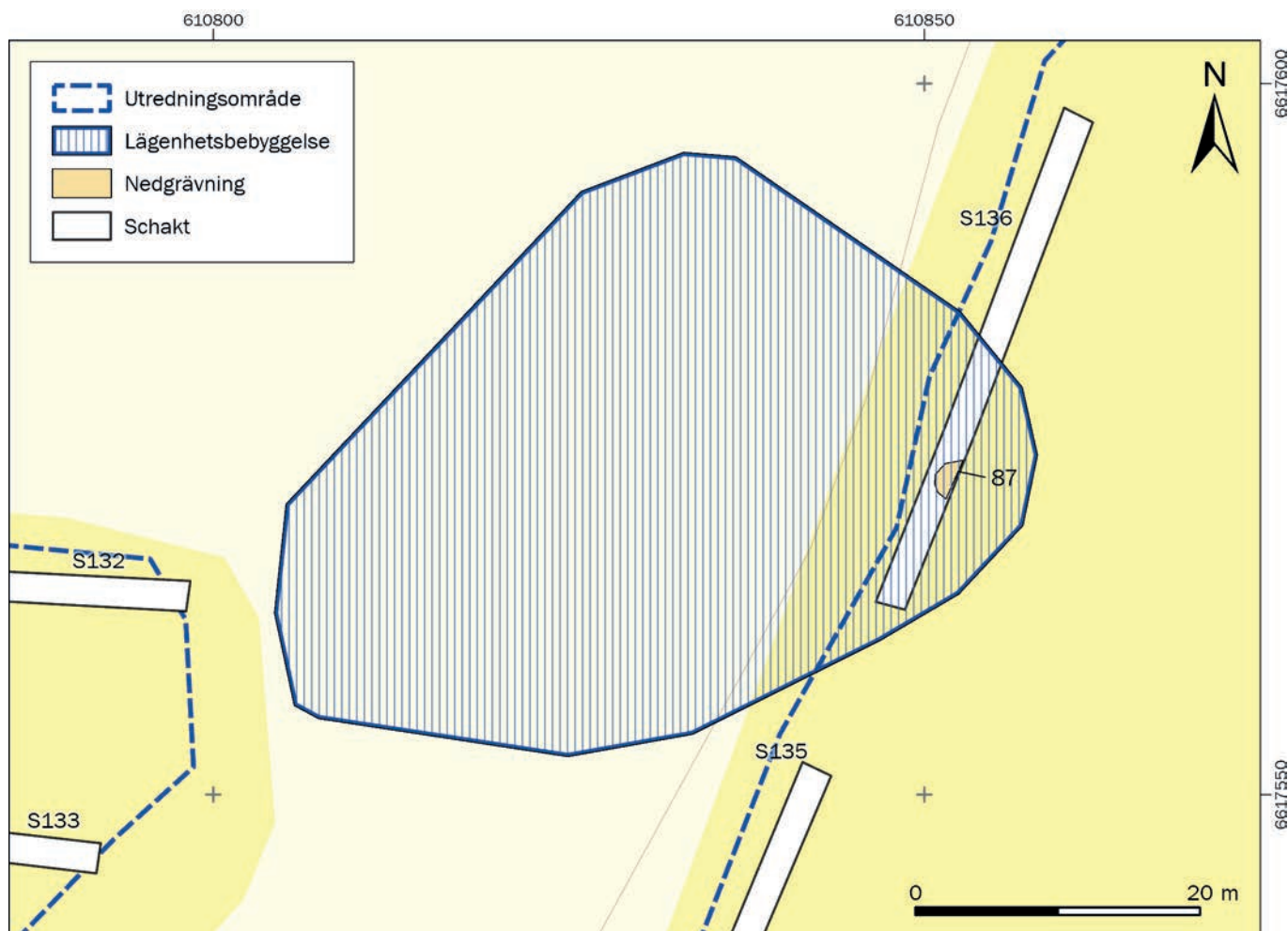
L2025:3240 - Lägenhetsbebyggelse

I utredningsområdets nordöstra del påträffades en torplämning vid inventeringen, i form av två husgrunder (figur 10). Vid sökschaktning i åkermarken intill den ena husgrunden framkom också en brunn (objekt 87, bilaga 4). Den ena husgrunden, som förmodligen är en ladugårdsgrund eller liknande, utgjordes av en tydlig syll och hade två rumsindelningar. Den andra husgrunden var relativt otydlig och låg på en terrass där det också fanns en stenfylld försänkning i marken som skulle kunna vara en igenfylld källargrop. På terrassen och husgrunden fanns påförd röjningssten, vilket försvårade avgränsningen av lämningarna.

Brunnen påträffades strax öster om husgrunden på terrassen. Den uppskattas vara cirka 3 meter i

diameter och minst 1,6 meter djup med fyllning av homogen gråbrun lera. I ytan observerades ett par tegelfragment och något längre ned påträffades en bit bränd lera. Brunnen snittades med grävmaskin men kunde inte grävas helt i botten.

Trots att Sparsätra by har ett relativt rikt historiskt kartmaterial finns denna torplämning inte markerad i någon karta. Drygt 200 meter norrut är dock ett torp (L2025:3241) markerat i kartor från 1670 och 1708, men inte i senare kartmaterial. En möjlighet är att denna enhet flyttades till det aktuella läget vid något tillfälle efter 1708, men sedan avvecklades innan nästa karta upprättades vid storskiftet 1771. Torplämningen kan såklart också vara yngre än så, men på grund av osäkerheten i lämningens datering så har den fått den antikvariska bedömningen möjlig fornlämning.

Figur 10. Plan över lägenhetsbebyggelsen L2025:3240, som endast till en mindre del sträcker sig in i utredningsområdet. Skala 1:500.

L2025:3241, L2025:3242 och L2025:3243 – Uppgifter om lägenhetsbebyggelse

Ägodelningskartan över Sparrsätra by från 1708 innehåller flera markeringar av torp som ligger på impedimentsmark i anslutning till utredningsområdet (figur 4). Dessa platser besöktes i fält men inga synliga lämningar påträffades. Torplägena har därför registrerats som uppgifter om lägenhetsbebyggelse, och saknar antikvarisk bedömning i Kulturmiljöregistret. Två av torplägena (L2025:3242 och L2025:3243) återfinns på vardera sida om vägen mellan Sparrsätra och Bred, som har samma sträckning idag som i äldre tid, och ligger även på gränsen mellan Sparrsätra och Kils ägor. Torpen är inte utritade i senare kartmaterial, närmast en storskifteskarta över Sparrsätra från 1771.

Ett torpläge i utredningsområdets nordöstra del (L2025:3241) finns även markerat i en äldre karta från 1670. Detta torp hade en relativt stor åkerareal i jämförelse med de övriga torpen på 1700-talet. I beskrivningen från 1708 framgår att torpet kallades Lötbo och hörde till ett kronohemman i Sparrsätra. Även detta torp verkar ha avvecklats under 1700-talet, då det inte finns utritat på storskifteskartan från 1771.

L2025:3244 – Stensättning

Stensättningen (figur 11) påträffades på ett mindre impediment mellan två åkerytor, i gränsen mellan Åsbo och Öndestas ägor. Den är belägen cirka 10 meter utanför utredningsområdet. Stensättningen var rund, 10 meter i diameter och 0,7 meter hög. Den var övertorvad med kantkedja och synliga stenar i ytan och har uppförts mot två större block som ligger i lämningens mitt. Odlingssten har lagts upp på lämningen i sen tid, framför allt i den västra delen.

Figur 11. Stensättningen L2025:3244. Stenblocket till vänster i bild har lagts upp på lämningen i sen tid i samband med röjning av den närliggande åkern. Foto mot norr, Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Figur 12. Den övre delen av skålgropsblocket L2025:3245. Skålgroparnas kant har markerats ut svagt med krita. Foto mot öst, Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

L2025:3245 – Hällristning

I områdets nordöstra del, strax utanför kanten av utredningsområdet, påträffades en hällristningslokal i form av ett stenblock med skålgropar (figur 12). Lämningen påträffades på den yta där torpet Lötbo (L2025:3241) har legat enligt äldre kartmaterial, i kanten av en stenig hagmark. Det markfasta blocket var cirka fem gånger tre meter stort, med en plan översida som sluttade åt väst. På den övre delen av blockets plana yta dokumenterades 22 skålgropar som var mellan 4–7 centimeter stora och 0,5–2 centimeter djupa.

Boplatslägen

På ytan med granplantering längst i områdets sydvästra del har två boplatslägen mätts in (boplatsläge 1 och 2, figur 6). Båda lägena utgörs av flacka höjdlägen, liknande de ytor där boplatslämningar framkom vid utredningens steg 2. Om det blir aktuellt med exploatering av dessa ytor

bör det i så fall föregås av en kompletterande utredning steg 2 med sökschaktning, efter avverkning. Särskilt objekt 1 innehåller högst troligen ytterligare boplatslämningar, med tanke på närheten till flera boplatsområden som påträffades vid sökschaktningen.

Utredning steg 2

Utredningsområdets åkermarker utreddes genom sökschaktning, med 194 schakt om sammanlagt 11 470 m² (för schaktplaner med samtliga schakt se bilaga 3). Sökschaktningen fokuserade på potentiella boplatslägen – såsom lokala höjdlägen och avsatser i terrängen – och förtätning av schakten utfördes när lämningar påträffades för att ge en preliminär avgränsning av lämningsytorna. Impedimentsmark och åkerholmar sökschaktades inte. Vid sökschaktningen påträffades totalt 117 arkeologiska objekt (anläggningar och lager), fördelat på 16 lämningar (bilaga 4).

Nedan följer en redovisning av de lämningar som påträffades i samband med sökschaktningen och som har registrerats i Kulturmiljöregistret. Avgränsningen av de olika boplatsområdena har baserats på det inbördes avståndet mellan olika arkeologiska objekt, men också på topografin. I vissa fall är det sannolikt att flera olika boplatsområden i nära anslutning till varandra hör till samma bosättning, men avstånden mellan de kända arkeologiska objekten är för stort för att de ska kunna registreras som en gemensam boplatsoyta enligt gällande praxis.

L2025:3247 – Härd

Härden påträffades i utredningsområdets nordvästra del och var belägen på en avsats mellan två åkerholmar. Den var 0,9 × 0,4 meter stor, bestående av ett lager med sot och skörbränd sten i leran. Inga fler arkeologiska objekt påträffades i närheten och lämningen bedöms som en ensam-

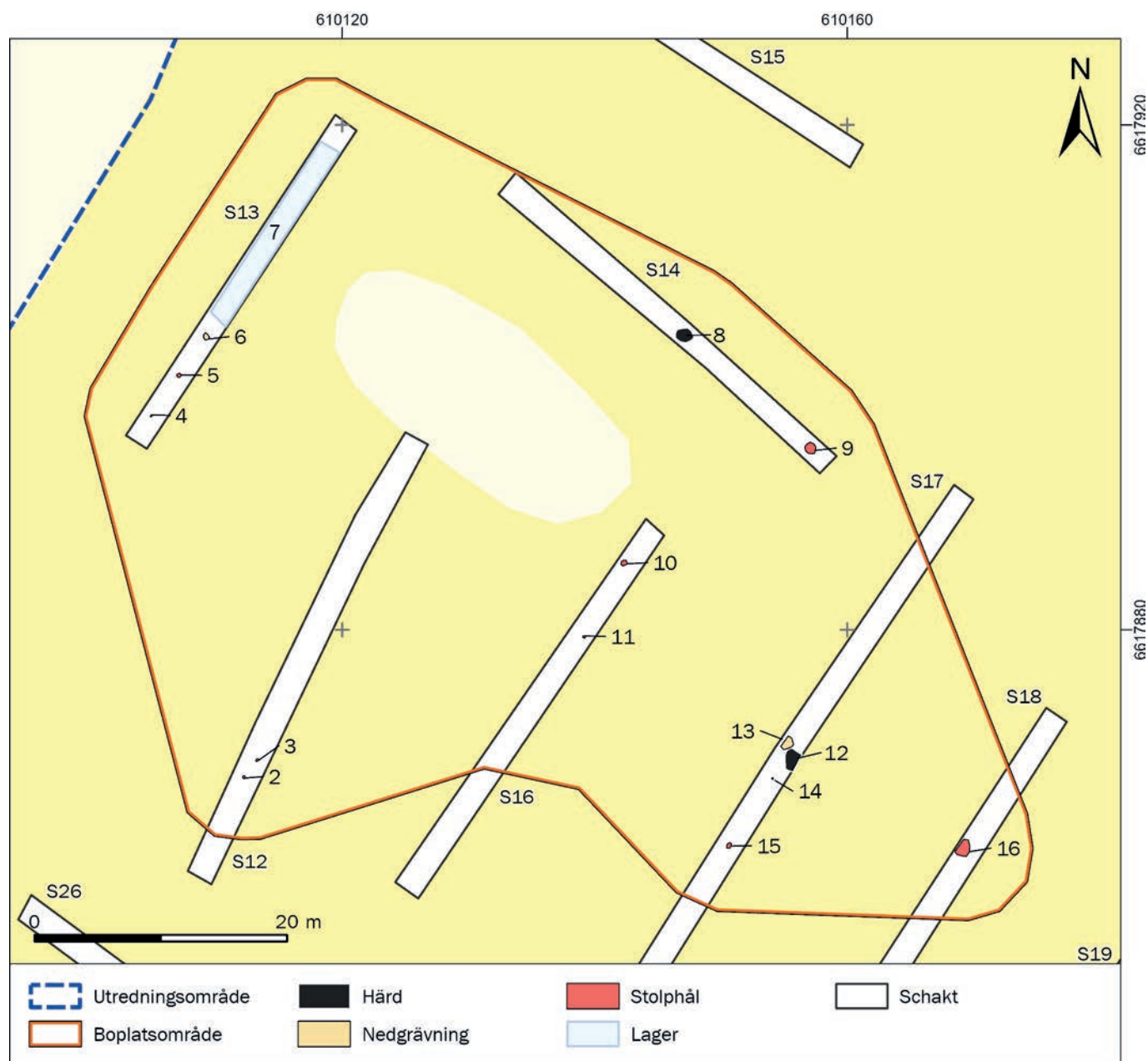
liggande härd. Avståndet är dock endast cirka 100–150 meter till boplatsområdena L2025:3248 och L2025:3251, och härden skulle kunna ha ett samband med dessa lämningar, som båda har daterats till senare delen av yngre bronsålder.

L2025:3248 – Boplatsområde

Inom detta boplatsområde i utredningsområdets nordvästra del påträffades två härdar, ett kulturlager, två nedgrävningar och tio stolphål (figur 13, 14). Lämningarna återfanns på en svag förhöjning i åkermarken, runt om en mindre åkerholme. I området fanns framför allt mindre stolphål mellan 0,15–45 meter i diameter, men också flera i storleken 0,6–0,9 meter. De stora stolphålen innehöll skörbränd sten som troligen har använts som stenskonung. Kulturlagret, i områdets norra del, var 0,15 meter tjockt och innehöll kol, sot och skörbränd sten, men inga andra kulturinslag såsom ben eller keramik.

Figur 13. Den norra delen av boplatsområdet L2025:3248, med schakt 14 och härd 8 i förgrunden. Kol från härden daterades till yngre bronsålder. Foto mot väst, Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Figur 14. Plan över boplatsoområdet L2025:3248. Skala 1:500.

Kol från en av härdarna inom boplaten (objekt 8) har ^{14}C -daterats till 792–545 f. Kr. I denna härd observerades också några bitar fragmenterad förhistorisk keramik, som dock inte tillvaratogs. Från härd 12 tillvaratogs två bitar bränd lera som möjligen skulle kunna komma från en vävtyngd

(F1). Leran har en finkornig magring och är eventuellt tillverkade av en naturligt sandig lera, vilket är vanligt för denna typ av föremål (Stilborg m fl 2002, s. 142f.). Vävtyngder är relativt vanligt förekommande i det arkeologiska materialet under yngre bronsåldern.

L2025:3249 – Övrig boplatslämning

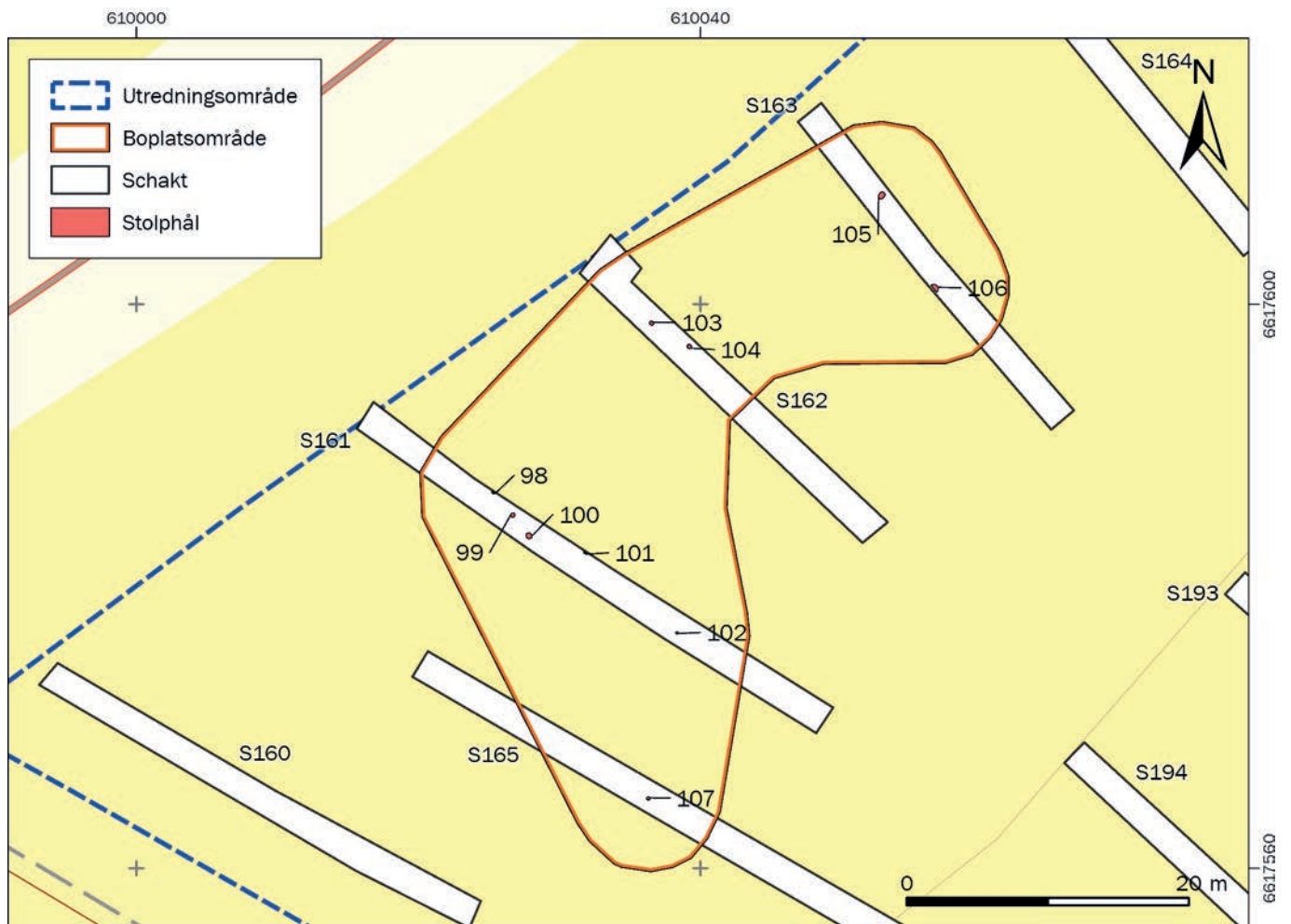
Lämningen består av ett stolphål (objekt 14) som påträffades 50 meter söder om boplatsen L2025:3248, nära kanten av utredningsområdet vid väg 510. Trots att flera schakt togs upp omkring stolphålet påträffades inga fler arkeologiska objekt i området. I stolphålets yta låg en bit förhistorisk keramik (F2, figur 15).

L2025:3250 – Boplatssområde

Boplatssområdet består av totalt tio stolphål, fördelade inom fyra sökschakt i utredningsområdets västra del, söder om väg 510 (figur 16). Stolphålen förekom relativt glest, utan överlagringar, men det är troligt att åtminstone en del av dem hör till huskonstruktioner. Boplatsen kan eventuellt ha fortsatt norrut. I schakt 161 fanns en ansamling med fyra stolphål som skulle kunna utgöra en huskonstruktion. Stolphålen var av liknande storlek och hade alla skoning av skörbrända stenar (figur 17).

Figur 15. En bit förhistorisk keramik påträffades i ytan av stolphålet L2025:3249.

Figur 16. Plan över boplatssområdet L2025:3250. Skala 1:500.

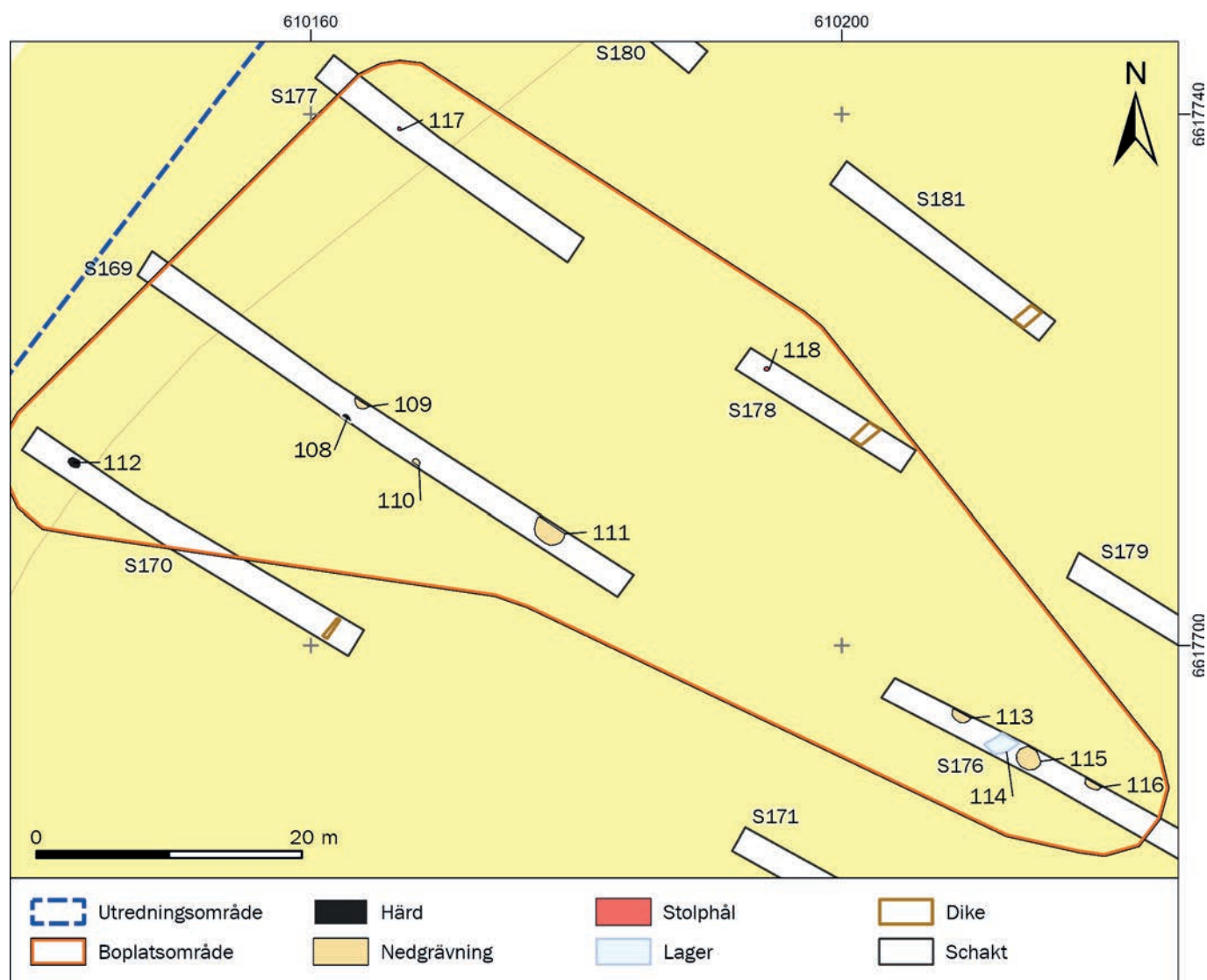

Figur 17. Stolphål 98, 99 och 100 i schakt 161, inom boplatssområdet L2025:3250. Stolphålen ligger på rad och kan eventuellt vara del av en huskonstruktion. Foto mot norr, Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

L2025:3251 - Boplatssområde

Även denna boplatssyta ligger i anslutning till väg 510 i utredningsområdets nordvästra del (figur 18). Till skillnad från de andra boplatserna i samma område ligger L2025:3251 något lägre i terrängen på en yta med postglacial lera. Lämningen består av två härdar, två stolphål, ett kulturlager och sex nedgrävningar. En av nedgrävningarna (objekt 110) är eventuellt en härdrest. De övriga nedgrävningarna är relativt stora gropar. Tre av dem (objekt 111 (figur 19), 113 och 115) tolkas som möjliga brunnar på grund av deras storlek.

Kol från härd 112, i den västra delen av boplatssytan, har ^{14}C -daterats till 791–544 f Kr. Det är en liknande datering som boplatssytan L2025:3248 som ligger drygt 100 meter norrut. L2025:3251 kan eventuellt ha utgjort ett utkantsområde eller en aktivitetsyta till denna boplat, alternativt till ett större boplatssområde som kan ha fortsatt västerut under dagens väg 510 och den intilliggande ladan, som ligger på en platå i terrängen.

Figur 18. Plan över boplatssområdet L2025:3251. Skala 1:500.

Figur 19. Schakt 169 inom boplatssområde L2025:3251, med en möjlig brunn i förgrunden (objekt 111). I bakgrunden pågår sökschaktning. Foto mot väst, Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

L2025:3252 – Härd

Lämningen (objekt 119) bestod av en härdrest i form av en 1–2 cm tjock kollins i botten av matjorden. Den påträffades i ett höjdläge i utredningsområdets norra del, omkring 140 meter öster om närmaste boplatssområde som var L2025:3248. Delar av härdresten schaktades bort av misstag i samband med utredningen. Den underliggande leran hade blivit något rödbränd, vilket gjorde att härdens rundade form framgick relativt tydligt trots att kollagret delvis grävts bort.

L2025:3253 – Härd

Härden (objekt 86, figur 20) låg precis som L2025:3253 i ett höjdläge i den norra delen av utredningsområdet. Härden undersöktes till 25%. Den hade en flack profil och utgjordes av en tunn men kraftig koncentration med kol och sot, där den underliggande leran delvis blivit rödbränd. Kol från härden har ^{14}C -daterats till 1277–1388 e Kr, det vill säga medeltid. I det kolprov som analyserades fanns endast kol från tall, vilket gör att träets egenålder kan vara hög (bilaga 6).

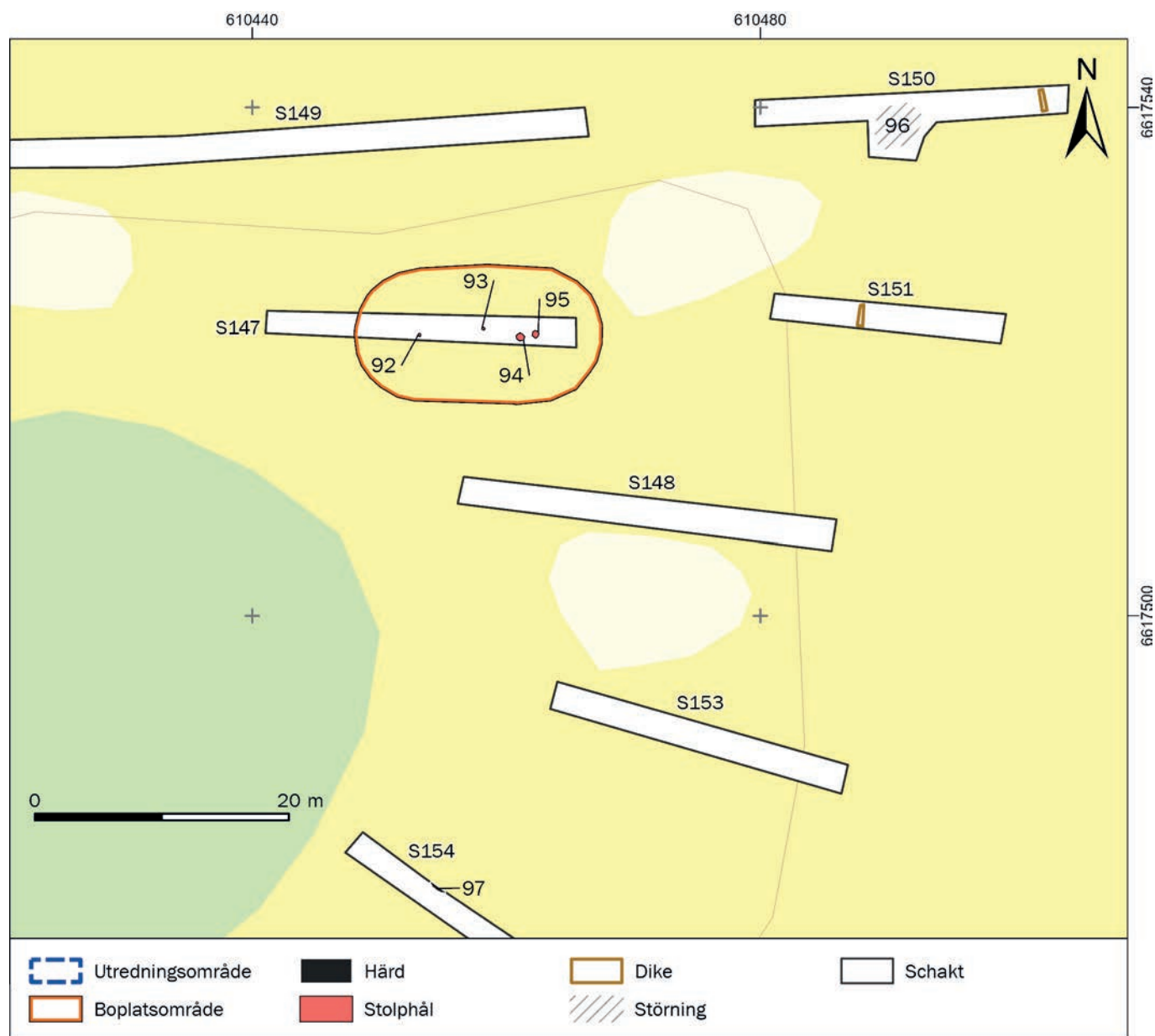

Figur 20. Den ensamliggande härden L2025:3253. Härden ¹⁴C-daterades till 1277–1388 e Kr. Foto mot väst, Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

L2025:3255 – Boplatssområde

Boplatssområdet består av fyra stolphål som alla påträffades i samma schakt, inom en cirka 20x10 meter stor yta (figur 21). Det påträffades inga fler arkeologiska objekt i de närmast liggande schakten. Lämningen ligger på ett mindre impediment på ett höjdläge i åkermarken, intill en moränhöjd med stora block (figur 22). Två av stolphålen (objekt 94 och 95) var relativt stora och hade skoning av skörbrända stenar, vilket talar för att de skulle kunna vara del av en huskonstruktion – möjligen en ekonomibyggnad. Det är dock

osannolikt att det skulle ha funnits någon mer omfattande bosättning på platsen. Ett 40-tal meter söder om stolphålen påträffades en hård som har registrerats som en egen lämning (L2025:3256) men som skulle kunna höra till samma bosättning eller aktivitetsområde. Drygt 20 meter nordöst om boplatssområdet påträffades också en större nedgrävning (objekt 96) som tolkas som en sprängstensgrop utan koppling till den förhistoriska boplaten.

Figur 21. Plan över boplatssområdet L2025:3255, härden L2025:3256 (objekt 97 på kartan) samt sprängstensgropen objekt 96. Skala 1:500.

Figur 22. Stolphål i schakt 147 på boplatssområdet L2025:3255. Närmast i bild stolphål 95. Foto mot sydväst, Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

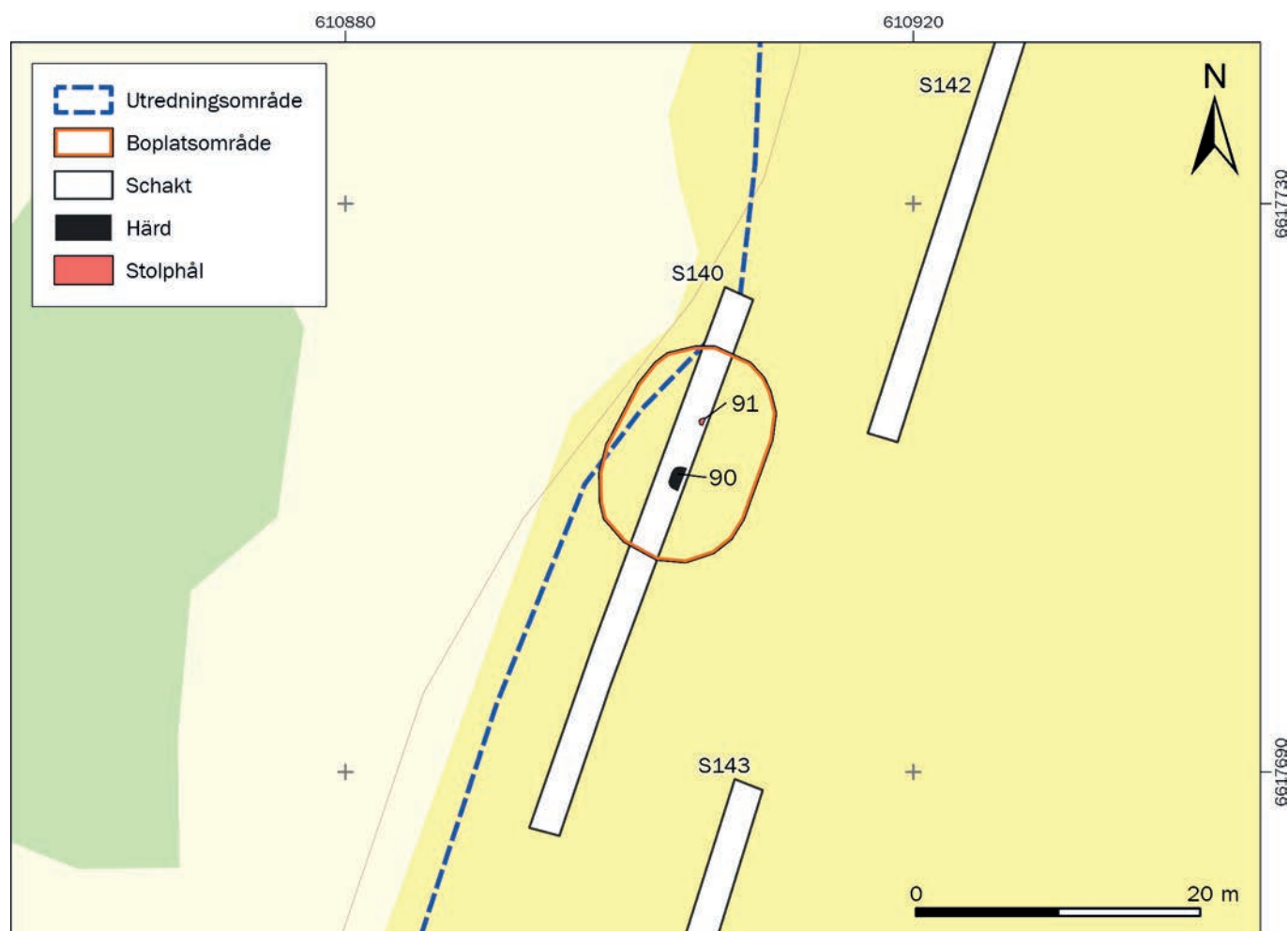
L2025:3256 – Härd

Härden (objekt 97, figur 21) påträffades ett 40-tal meter söder om boplatsoområdet L2025:3256. Den observerades i schaktkanten och togs inte fram ytterligare. Härden utgjordes av ett fem centimeter tjockt lager med kol, sot och skörbränd sten.

L2025:3257 – Boplatssområde

Boplatsområdet, som utgörs av en härd och ett stolphål, påträffades i utredningsområdets nordöstra del, ett hundratal meter söder om skålgrops-

blocket L2025:3245 (figur 23). De arkeologiska objekten ligger i kanten av en större hagmark på en flack förhöjning i landskapet, och kan mycket väl utgöra utkanten av en boplatz som fortsätter västerut in i hagmarken. Härden (objekt 90) innehöll rikligt med skörbränd sten och sot och hade en kant av bränd lera. Kol från härden har ¹⁴C-daterats till 749–408 f Kr.

Figur 23. Plan över boplatssområdet L2025:3257. Skala 1:500.

L2025:3258 – Övrig boplatsslämning

Lämningen består av två mindre stolphål som låg på 0,6 meters avstånd från varandra, drygt 70 meter söder om boplatssområdet L2025:3257. Eventuellt kommer stolphålen från hägnadsstolpar, vilket gör det svårt att avgöra huruvida det rör sig om förhistoriska anläggningar eller inte. Lämningen har därför fått den antikvariska bedömningen Möjlig fornlämning.

L2025:3260 - Boplatssområde

Boplatssområdet utgörs av en härd och ett stolphål, belägna i utredningsområdets sydvästra del (figur 25). De arkeologiska objekten ligger cirka 40 meter söder om den större boplaten L2025:3261 och har troligen ett samband med denna bosättning, även om avståndet gör att de inte kan registreras inom samma lämningssyta enligt Riksantikvarieämbetets praxis.

L2025:3261 – Boplatssområde

Detta relativt omfattande boplatssområde är beläget på den sydöstra kanten av den flacka, uppodlade dalgången mellan Åsbo och Kil (figur 25, 26). Boplaten, som är cirka 160 × 20–55 meter, är inte avgränsad söderut in i skogsmarken och har med stor sannolikhet en fortsättning i denna riktning (boplatsläge 1). Det är också troligt

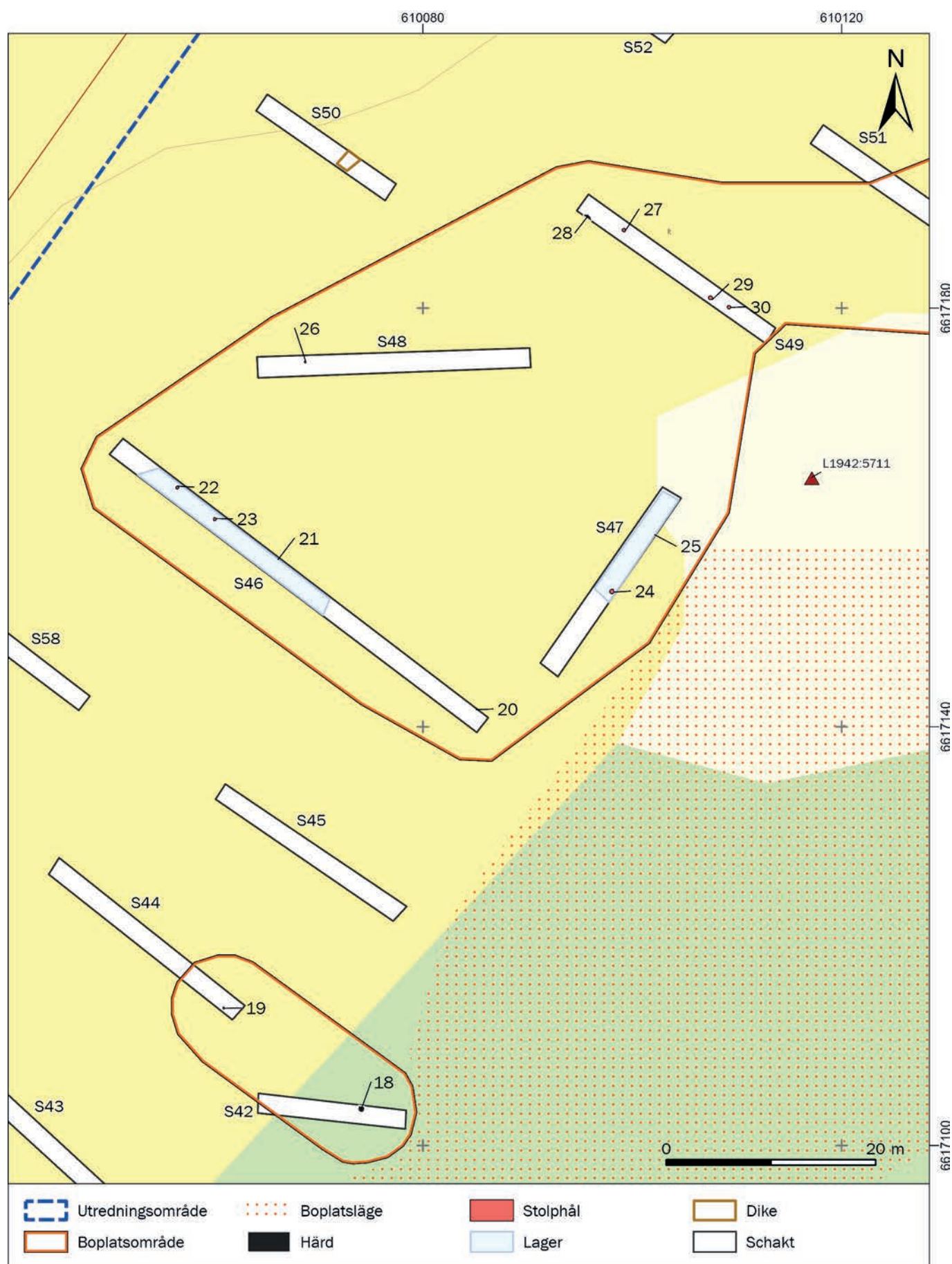
att boplatssområdena L2025:3260 och L2025:3262 hör till samma bosättning. På en mindre moränås strax söder om boplatssytan ligger två stensättningar (L1942:5711 och L1942:5712) som var kända sedan tidigare (figur 5).

Inom boplatssområdet påträffades två härdar, 28 stolphål, en nedgrävning och tre kulturlager. Lagren, som framkom i områdets sydvästra del (objekt 21 och 25) samt i en nordväst-sluttning längre norrut (objekt 45), hade relativt små kulturinslag av kol, skörbränd sten och bränd lera. I lager 21 påträffades även fragment av förhistorisk keramik, som inte tillvaratogs. Stolphålen i området var av varierande storlek och karaktär. En del stolphål hade skoning av skörbränd sten, framför allt i den nordöstra delen av boplatssområdet såsom schakt 56 och 63. Kol från en härd (objekt 57) i schakt 63 har ¹⁴C-daterats till 981–820 f Kr.

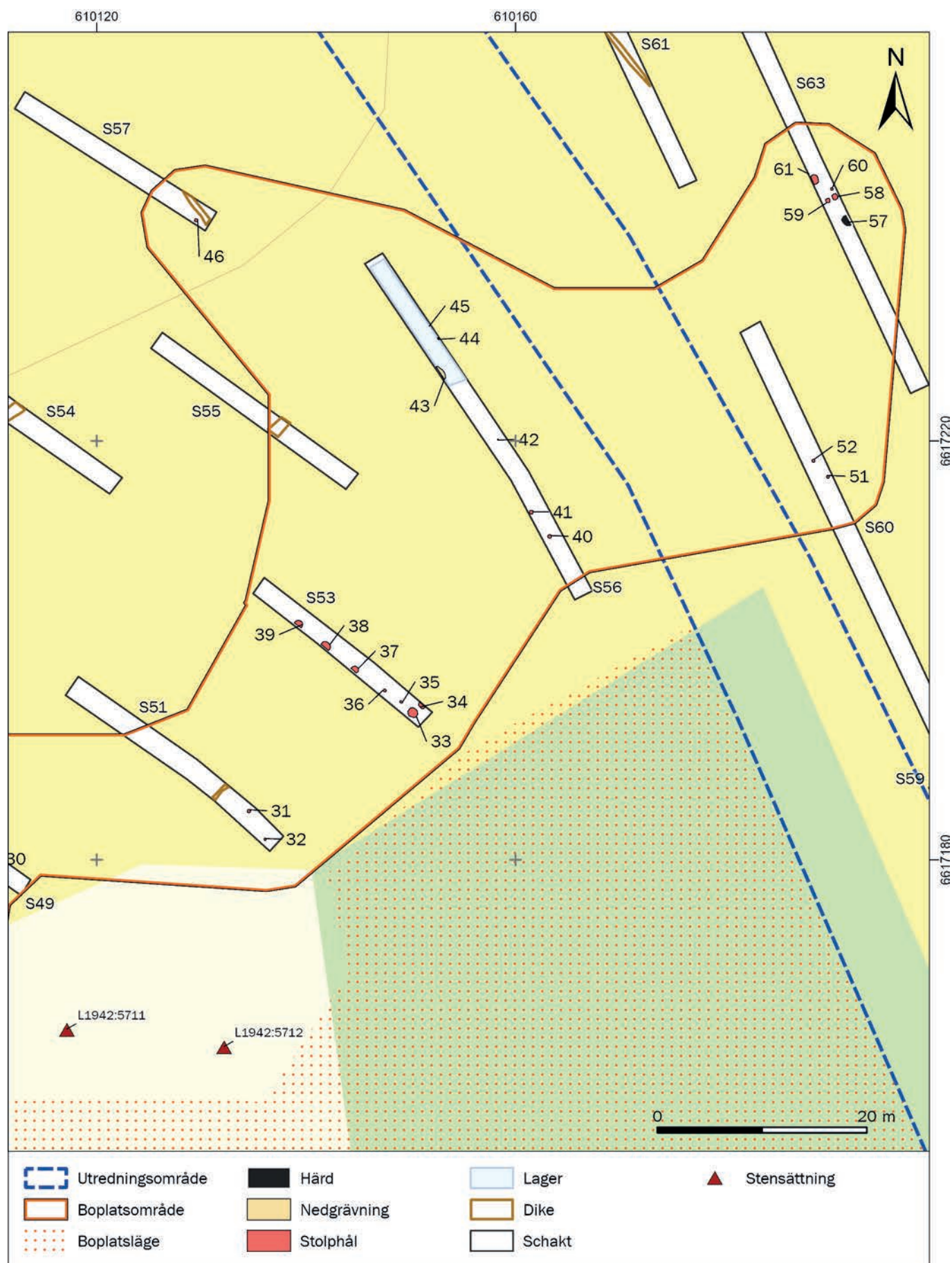
I schakt 53 i områdets mitt fanns en koncentration med stolphål som hade skoning av större naturstenar (figur 24). Flera av dessa stolphål låg på rad i schaktet och det är troligt att det rör sig om takbärande stolpar i en huskonstruktion. Stenskodda stolphål av denna storlek (mellan 0,7–0,9 meter i diameter) är framför allt vanliga i treskeppiga långhus från folkvandringstid och vendeltid, även om det inte går att ge en säker typologisk datering av ett hus utan att hela konstruktionen är framtagen.

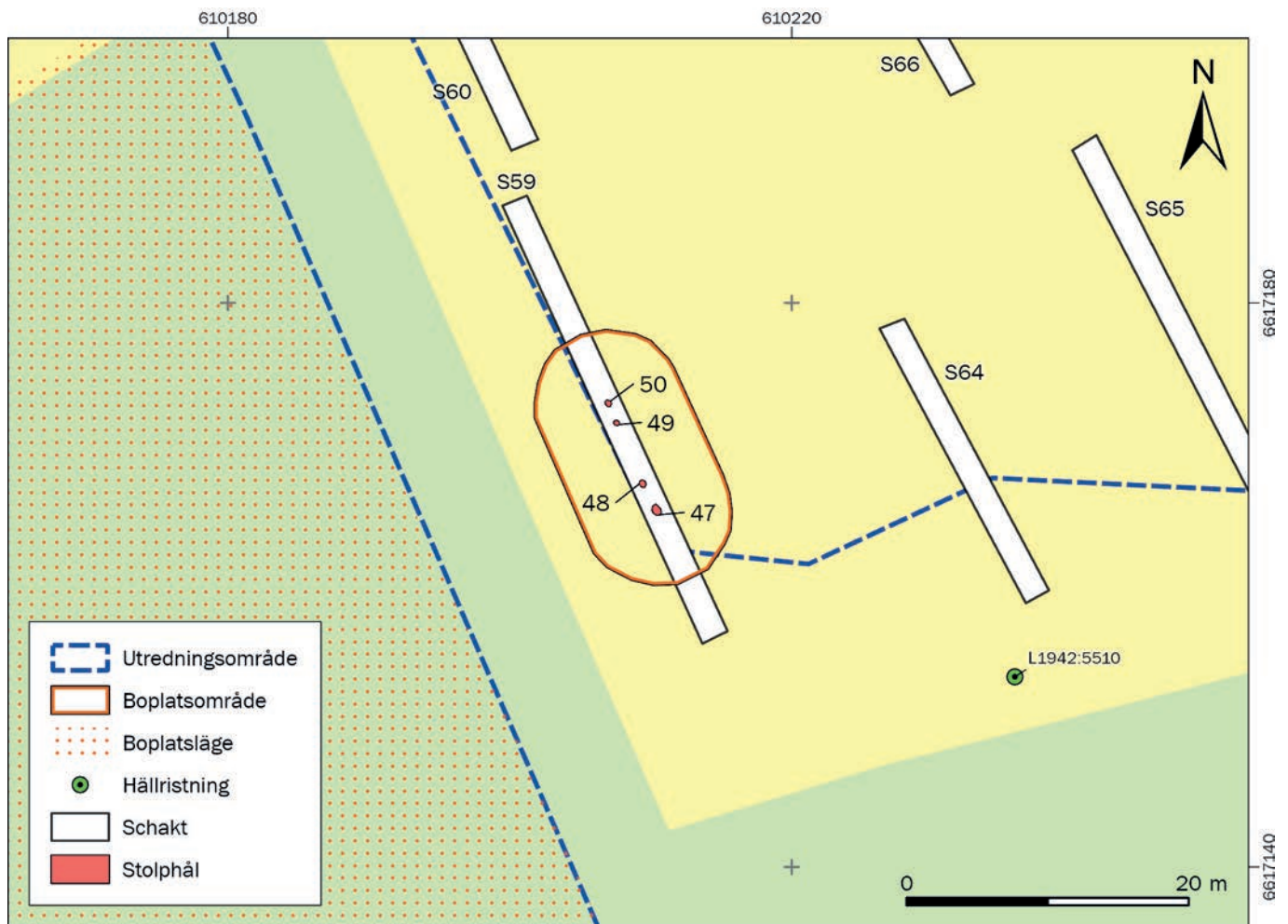
Figur 24. Schakt 53 innehöll sju stolphål, varav flera med stenskonig av större naturstenar. Närmast i bild är stolphål 33. Foto mot nordväst, Adam Hultberg, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Figur 25. Plan över boplatssområdet L2025:3260 (i söder) samt den sydvästra delen av det större boplatssområdet L2025:3261. Skala 1:500.

Figur 26. Plan över den nordöstra delen av boplatssområdet L2025:3261. Skala 1:500.

Figur 27. Plan över boplatssområdet L2025:3262. Skala 1:500.

L2025:3262 - Boplatssområde

Denna boplatssyta ligger ett 50-tal meter sydöst om det större boplatssområdet L2025:3261 och cirka 30 meter nordväst om den sedan tidigare kända hållristningen L1942:5510, ett stenblock med 75 skålgropar. Boplatssområdet utgjordes av fyra stolphål (objekt 47–50), samtliga i schakt 59 (figur 27). Stolphålen grupperade sig i två möjliga bockpar med inbördes avstånd på 1,5 respektive 2 meter. Ifall det rör sig om bockpar skulle dessa i så fall tillhöra två separata huskonstruktioner, även om detta såklart inte går att säga säkert. Stolphål 47 och 48 hade båda skoning av skörbrända stenar, medan stolphål 49 och 50 saknade tydlig stenskoning.

L2025:3263 – Boplatssområde

Boplatssområdet omger den nyregistrerade gårdstomten för Åsbo frälsehemman och sträcker sig även åt sydväst mot det andra större boplatssområdet, L2025:3261. Boplatsen är cirka 190 ×

20–50 meter stor. Inom detta område påträffades 20 stolphål och sex kulturlager. Stolphålen framkom framför allt i områdets sydvästra del (figur 29), medan kulturlagren förhöll sig runt höjdläget där gårdstomten ligger (figur 30). Eftersom själva gårdstomten var undantagen från sökschaktning är det okänt huruvida det finns förhistoriska boplatsslämningar även där. Stolphålen i den sydvästra delen påminde om de som dokumenterats på flera andra boplatssytor i närområdet, med skoning av skörbränd sten, medan de stolphål som påträffades närmare gårdstomten hade skoning av vanliga rundade naturstenar. De två ytorna skiljdes också åt av en mindre svacka och möjligheten finns att det rör sig om två olika bosättningar från olika perioder.

De lager som påträffades varierade i kulturinslag. Lager 71, väster om gårdstomten, var mörkt och sotigt och innehöll måttliga mängder med skörbränd sten (figur 28). Lagret grävdes inte igenom, men i ytan observerades brända ben och förhistorisk keramik. Sex skärvor från lagret tillvaratogs

(fynd 3, figur 34). Dessa kom från flera olika kärl med bergartsmagring. Den grova ytbehandlingen på skärvorna talar eventuellt för en datering till äldre järnålder (Eriksson 2009:114), även om detta är svårt att avgöra utan en mer omfattande keramikanalys. Lager 71 och lager 72, beläget i det närmaste schaktet åt söder, är troligen samma kontext. Den södra delen innehåller även den kol och skörbränd sten, om än i mindre mängd, och tunnar ut åt sydöst. Även lager 77 – något längre norrut – innehöll smärre mängder skörbränd sten, men också bränd lera. De lager som dokumenterades öster om gårdstomten (objekt 73, 81 och 84) innehöll kol, skörbränd sten, bränd lera och

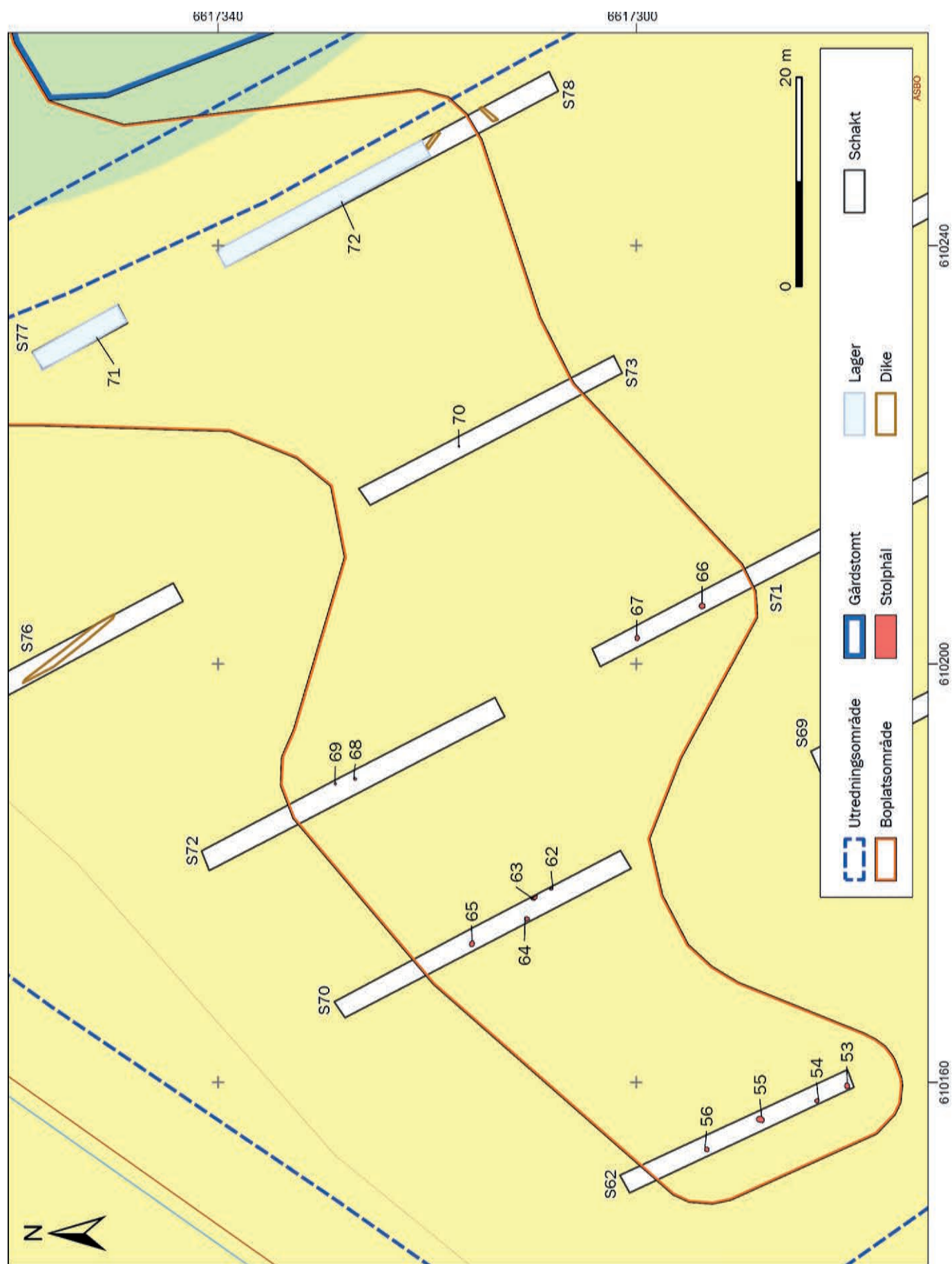
brända ben i varierande mängd. Lager 84 skars av en avfallsgrop från historisk tid (objekt 83) med innehåll av bland annat obrända djurben, tegel och en fot till en trefotsgröta.

L2025:3264 – Härd

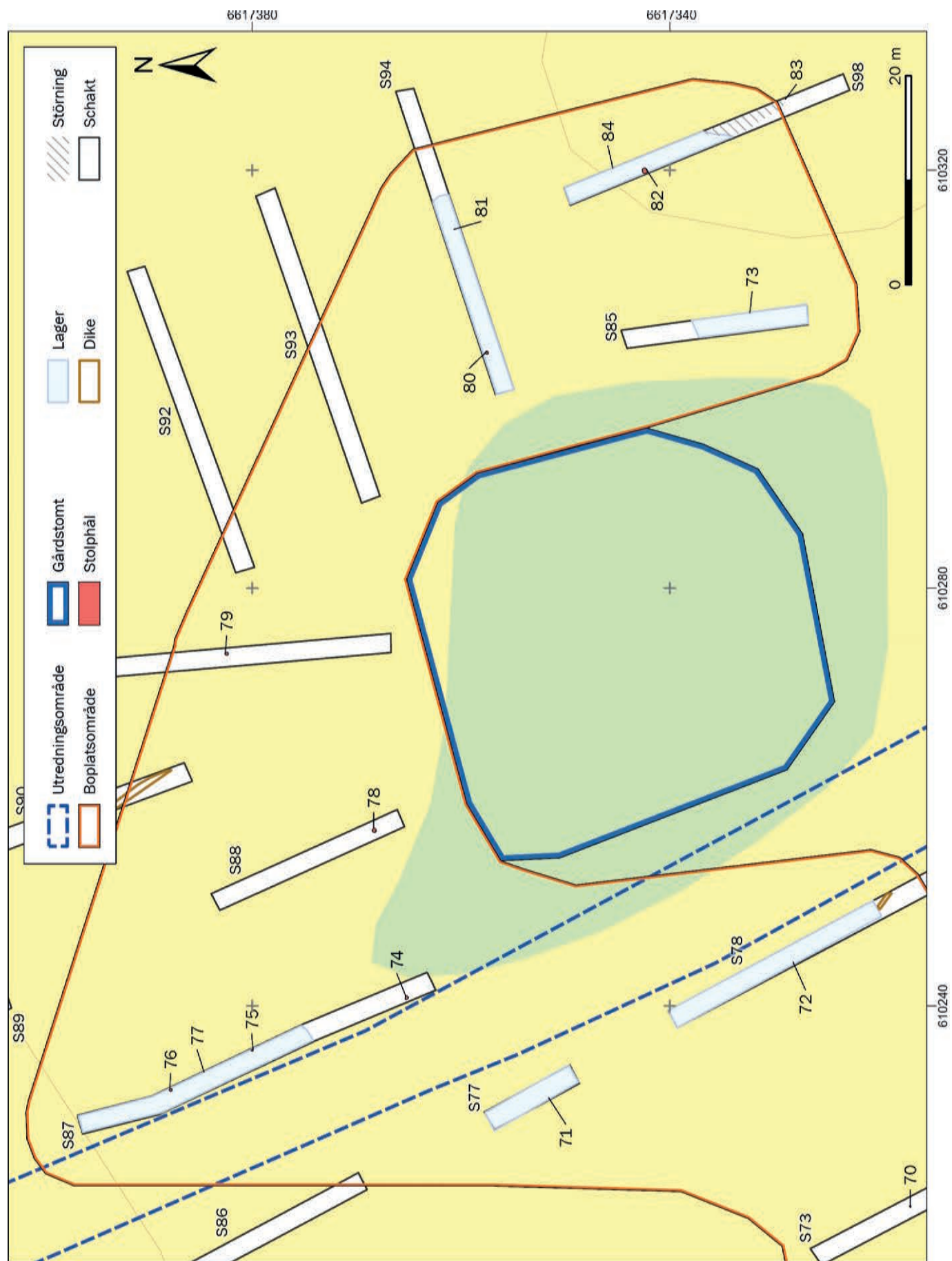
Härden (objekt 85) påträffades nära utredningsområdets södra gräns, strax sydöst om gårdstomten för Åsbo skattehemman (L1942:5169). Inga andra lämningar påträffades i närområdet. Härden hade en fyllning av kol och skörbränd sten och var anlagd intill en markfast sten. Kol från härden har ¹⁴C-daterats till 905–805 f Kr.

Figur 28. Lager 71 i schakt 77. Lagret, som innehöll skörbränd sten, förhistorisk keramik och brända ben, grävdes inte igenom. I bakgrunden syns gårdstomten för Åsbo frälsehemman, där även boplatssområdet L2025:3263 framkom. Foto mot nordväst, Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Figur 29. Plan över den sydvästra delen av boplatsoområdet L2025:3263. Skala 1:500.

Figur 30. Plan över den nordöstra delen av boplatsoområdet L2025:3263. Skala 1:500.

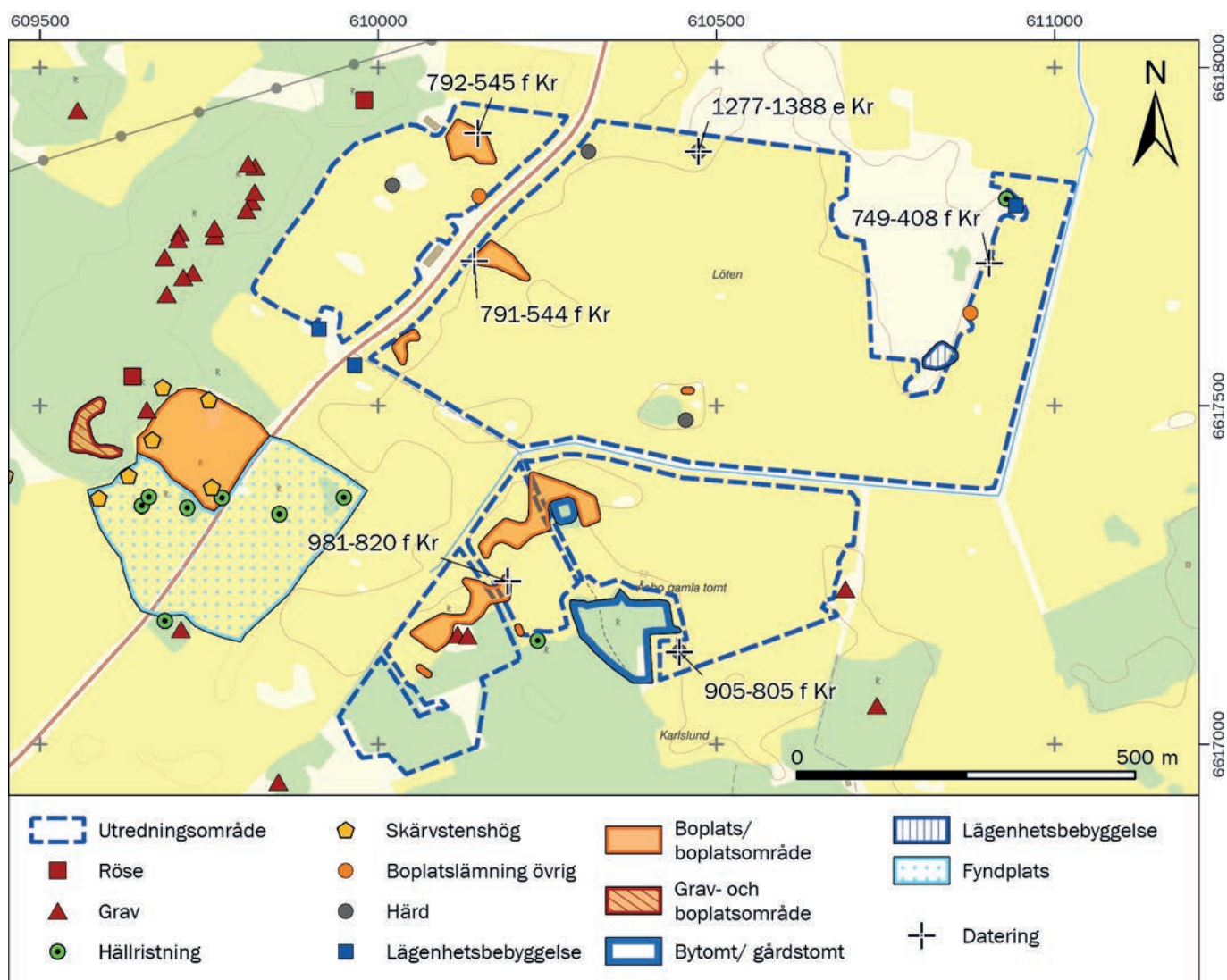
Analys

I samband med utredningen har sju prover skickats på vedartsanalys och ^{14}C -datering (figur 31 och 32, se även bilaga 6 och 7). Provet från boplatssområdet L2025:3255 kunde tyvärr inte dateras då det var av för dålig kvalitet. Merparten av proverna daterades till yngre bronsålder och

övergången till äldre järnålder, i ett intervall mellan 981–408 f Kr. Proverna från de förhistoriska lämningarna kom alla från lövträd vilket betyder att risken för att kolet har en hög egenålder är relativt låg. Det prov som daterades till medeltid kom från tall, vilket ökar risken för att provet har en hög egenålder (upp till 400 år).

Prov nr	Labbnr	Lämning	Ark. objekt	^{14}C -ålder BP	Kalibrerad datering 95,4% sannolikhet	Vedart
2	Ua-89497	L2025:3248	8 - Hård	2533±30	792-545 f Kr	Al
3	Ua-89498	L2025:3261	57 - Hård	2755±31	981-820 f Kr	Asp
4	Ua-89499	L2025:3264	85 - Hård	2702±31	905-805 f Kr	Björk
5	Ua-89500	L2025:3253	86 - Hård	680±29	1277-1388 e Kr	Tall
6	Ua-89501	L2025:3257	90 - Hård	2441±30	749-408 f Kr	Björk
7	-	L2025:3255	92 - Stolphål			Björk
8	Ua-89502	L2025:3251	112 - Hård	2531±30	791-544 f Kr	Björk

Figur 31. Tabell över analyserade prover.

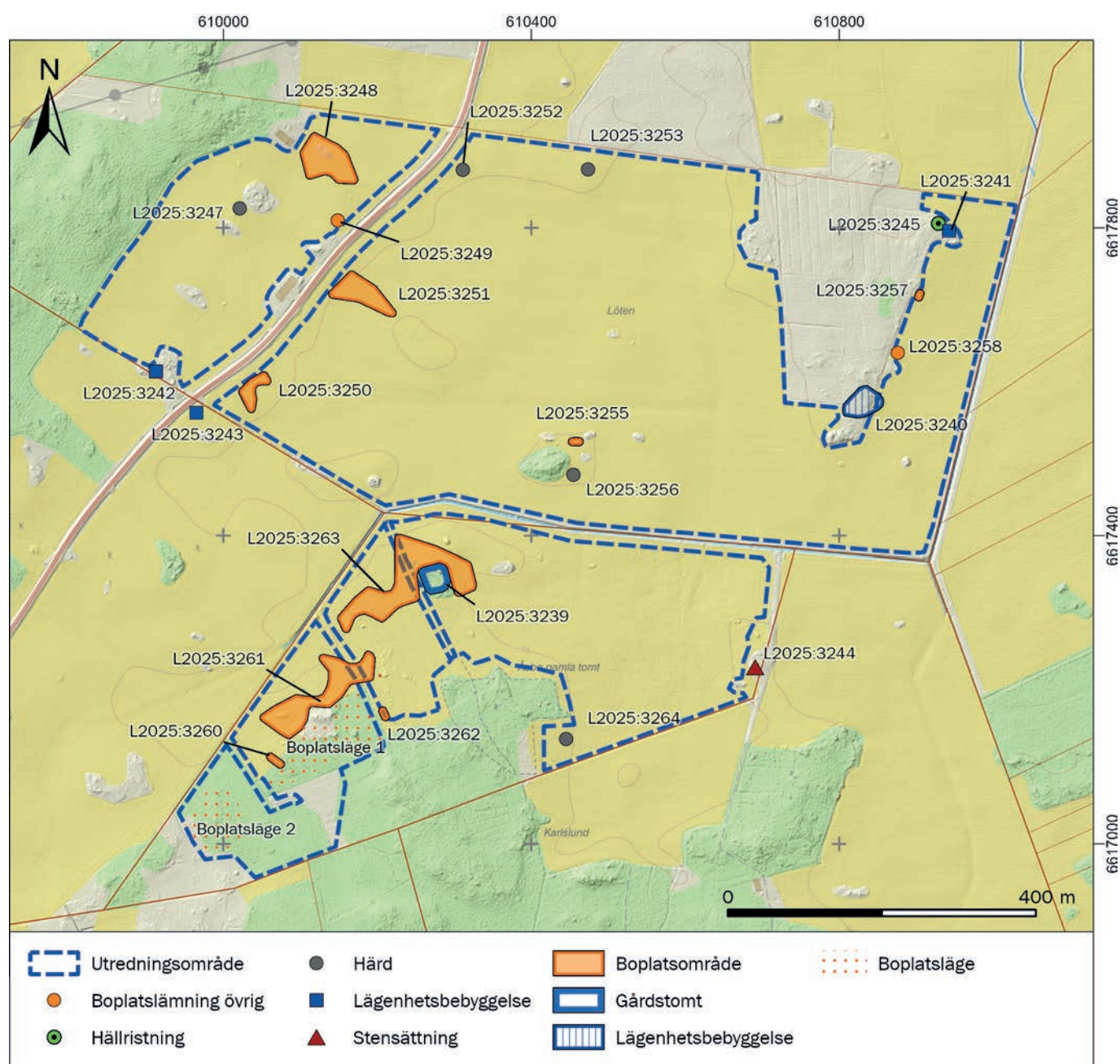

Figur 32. Karta över lämningar i och omkring utredningsområdet samt de utförda ^{14}C -dateringarna. Skala 1:10 000.

Tolkning

Området för den arkeologiska utredningen i Sparsätra-Åsbo var ovanligt stort till ytan och täckte framför allt större, sammanhängande åker-rytor i ett flackt odlingslandskap, där anslutande impedimentsmarker inte ingick (figur 33, 34). Resultatet av utredningen har gett en breddad bild av den lokala fornlämningsmiljön samt en bosättnings- och markanvändningshistorik för området som inte kan uppnås utan omfattande och stra-

tegisk sökschaktning. Förutom de sju lämningar som registrerades i samband med utredningens steg 1 har totalt 16 lämningar framkommit vid sökschaktningen, varav nio boplatsoområden, fem härdar och två övriga boplatsslämningar. Merparten av de större höjdlägen som finns inom utredningsområdet har använts för bosättning, och mindre höjder och avsatser i terrängen innehåller ofta ensamliggande härdar.

Figur 33. Karta över utredningsområdet samt lämningar som registrerades i Kulturmiljöregistret samband med den arkeologiska utredningen. Skala 1:8 000.

Figur 34. Utredningsområdet fotograferat med drönare mot sydväst. I förgrunden syns ett område med hagmark som inte omfattades av utredningen. I kanterna påträffades dock flera boplatsslämningar samt en hållristning. Det är troligt att boplatsten fortsätter in i hagmarken. Foto Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

De påträffade boplatsslämningarna koncentrerades i synnerhet till två områden, i de nordvästra respektive sydvästra delarna av utredningsområdet. På den avsats i terrängen som följer väg 510 i utredningsområdets nordvästra del återfanns flera boplatssytor och härdar. Inom boplatssområde L2025:3251, på vägens östra sida, fanns förutom härdar och stolphål också flera större nedgrävningar som tolkas som brunnar. Två av boplatserna i området har daterats med snarlika resultat som pekar mot en bosättning under yngre bronsålderns sista perioder, omkring 800–500 f Kr (figur 32). På boplatssområdet L2025:3248 påträffades två möjliga fragment av en vävtyngd, ett fynd som ofta förekommer på bronsåldersboplatser.

Den andra koncentrationen med boplatsslämningar påträffades längs den sydöstra kanten av den flacka, uppodlade dalgången mellan Åsbo och Kil, i utredningsområdets sydvästra del. Lämningarna låg på ytorna runt två tidigare kända stensättningar och ett skålgropsblock, samt gårdstomterna vid Åsbo. Lämningarna i detta område förekom relativt tätt, med ett antal stora stolphål som bör höra till huskonstruktioner. En härd inom boplatssområdet L2025:3261 daterades till 981–820 f Kr. Inom samma lämning fanns dock stora, stenskodda stolphål av en typ som är mer vanligt förekommande under järnåldern, särskilt folkvandringstid och vendeltid. Den keramik som påträffades i ett kulturlager inom boplatssområdet L2025:3263, intill gårdstomten vid Åsbo frälsehemman, ger en försiktig datering till äldre järnålder (figur 34). Flera saker talar alltså för att detta område kan ha nyttjats för bosättning under både brons- och järnålder.

Figur 35. Keramik från lager 71. Foto Amanda Jönsson, Stiftelsen Upplandsmuseet.

I utredningsområdets nordöstra del påträffades flera lämningar precis i kanten av en större hagmark som inte ingick i utredningsområdet, bland annat ett skålgropsblock (figur 34). Det lilla boplatssområdet L2025:3257, där en härd daterades till 749–408 f Kr, är troligen utkanten av en större boplatssom fortsätter västerut in i hagmarken. Härden är av en annan karaktär än de ensamliggande härdarna, med en tydligare nedgrävning och större inslag skörbränd sten.

Ett karakteristiskt drag för utredningsområdets bronsåldersboplatser är att skörbränd sten har använts som stenskonning i de större stolphålen. Trots det finns inga skärvstenshögar i området och inga lager påträffades med större inslag av skörbränd sten, förutom det lager på boplatssområdet L2025:3263 som innehöll keramik med trolig datering till äldre järnålder. Ett tiotal skärvstenshögar kan i stället hittas i den täta fornlämningsmiljön vid boplatssområdet L1942:5946 på andra sidan dalgången från Åsbo sett, några hundra meter västerut (figur 32). I samma område finns också stensättningar, rösen och hållristningar. Det är troligt att dessa lämningar representerar en större bosättning som också varit centrum för lokal kultutövning.

Fem ensamliggande härdar påträffades på höjdlägen inom utredningsområdet. Det finns med stor sannolikhet ytterligare ett antal liknande härdar på fler platser inom området, med tanke på att endast mellan 5–10% av höjdlägenas yta banats av. Liknande lämningar med dateringar till perioden yngre bronsålder – äldre järnålder tolkas ofta som "herdehärdar" från en period då betesdriften var omfattande och av stor ekonomisk betydelse (t.ex. Petersson 2006). Två av de ensamliggande härdarna inom utredningsområdet ¹⁴C-daterades. L2025:3264, i den södra delen fick en datering till 905–805 f Kr, vilket är samtida med härden på den närliggande boplatsen L2025:3261, 300 meter västerut. Den andra härden, L2025:3253 i områdets norra del, fick i stället en datering till medeltiden, 1277–1388 e Kr. Kanske ska även denna härd tolkas på samma sätt – som spår efter boskapsskötsel i området.

Förutom att komplettera bilden av områdets förhistoria i Kulturmiljöregistret har utredningen också resulterat i att historiken klargjorts för den övergivna byn Åsbo samt områdets torplämningar. Åsbo har alltså i historisk tid haft två gårdstomter, omkring 150 meter från varandra. Vid den nyregistrerade gårdstomten för Åsbo frälsehemman påträffades också en förhistorisk boplatz med möjlig datering till äldre järnåldern. Det finns emellertid inget som pekar på bosättning på platsen under yngre järnåldern, och denna period är även i övrigt frånvarande i utredningens resultat. Inte heller ortnamnet Åsbo (ursprungligen Åsseboda) talar för att det skulle finnas en bosättningskontinuitet bakåt till yngre järnåldern, då denna typ av ortnamn brukar föras till medeltiden (Wahlberg 2003:40).

Administrativa uppgifter

Uppdragsnummer Fornreg: 202500236

Plats: Fastighet Sparrsättra 1:12, Åsbo 1:1 och Åsbo 2:1, Enköpings kommun

Fornlämningsnummer: L2025:3239, L2025:3240, L2025:3241, L2025:3242, L2025:3243, L2025:3244, L2025:3245, L2025:3247, L2025:3248, L2025:3249, L2025:3250, L2025:3251, L2025:3252, L2025:3253, L2025:3255, L2025:3256, L2025:3257, L2025:3258, L2025:3260, L2025:3261, L2025:3262, L2025:3263, L2025:3264

Fornlämningstyp: Bytomt/gårdstomt; lägenhetsbebyggelse; stensättning; hållristning; härd; boplatsoområde; boplatsslämning, övrig.

Typ av undersökning: Arkeologisk utredning steg 1 och 2

Orsak till undersökning: Planerad solcellspark

Företagare: Helios Nordic Energy AB

Fältarbetsperiod: 7 april – 9 maj 2025

Upplandsmuseets projektledare: Amanda Jönsson

Upplandsmuseets personal: Ebba Drugge, Hans Göthberg, Adam Hultberg, Robin Lucas

Upplandsmuseets diarienummer: 83–2025

Upplandsmuseets projektnummer: 80 005

Länsstyrelsens diarienummer och beslutsdatum: 431-1110-2025, 2025-03-07

Koordinat- och höjdsystem: SWEREF 99 TM, RH 2000

Dokumentationsmaterial: Förvaras i Upplandsmuseets arkiv.

Fynd: 3 fyndposter. Förvaras i Upplandsmuseets magasin i väntan på fyndfördelning.

Referenser

Litteratur

Bornfalk-Back, Anders. 2024. *Svin i grop från bronsåldern i Öndesta, Uppland*. Rapporter från Arkeologikonsult 2024:3687.

Eriksson, Thomas. 2009. *Kärl och social gestik: keramik i Mälardalen 1500 BC-400 AD*. Uppsala universitet, Diss. Uppsala: Uppsala universitet

Frölund, Per. 2025. *Södra Kil. Solcellspark i Kil och Tibble*. Upplandsmuseets rapporter 2025:02.

Jönsson, Amanda. 2025. *Boplatser mellan Kil och Torgesta*. Upplandsmuseets rapporter 2025:03.

Källström, Hanna. 2021. *Det medeltida Sverige [Bd] 1 Uppland 11 Lagunda och Åsunda härader, Enköpings stad*. Stockholm: Riksarkivet.

Petersson, Maria. 2006. *Djurbållning och betesdrift: djur, människor och landskap i västra Östergötland under yngre bronsålder och äldre järnålder*. Diss. Uppsala: Uppsala universitet.

Stillborg, Ole, Lindahl, Anders, Olausson, Deborah S. & Carlie, Anne. 2002. *Keramik i Sydsverige: en handbok för arkeologer*. Lund: Keramiska forskningslaboratoriet, Univ.

Wahlberg, Mats (red.). 2003. *Svenskt ortnamnslexikon*. Uppsala: Språk- och folkminnesinstitutet (SOFI).

Historiska kartor

Lantmäteristyrelsens arkiv

Sparrsätra socken		
Sparrsätra		
Ägodelning	1708	B56-16:1
Storskifte på hemägor	1771	B56-16:4
Laga skifte	1857	B56-16:5

Lantmäterimyndigheten i Uppsala län

Tillinge socken		
Åsbo		
Ägomätning	1783	03-til-108

Alvin

Sparrsätra socken		
Sparrsätra	1670	alvin-record:267802

Bilagor

Bilaga 1 – Lämningslista

Bilaga 2 – Schaktlista

Bilaga 3 – Schaktplaner

Bilaga 4 – Objektlista

Bilaga 5 – Fyndlista

Bilaga 6 – Vedartsanalys

Bilaga 7 – ¹⁴C-analys

Bilaga 1 – Lämningslista

Lämningsnr	Typ	Antikvarisk bedömning	Beskrivning	Motivering/antikvarisk kommentar
L2025:3239	Bytomt/ gårdstomt	Fornlämning	Gårdstomt, ca 40x40 m (NNV-SSÖ), utsträckning enligt ägomättningskarta från 1783. Inom området finns 4 husgrunder från en kringbyggd gård, varav 2 grunder efter boningshus, 1 ladugårdsgrund och 1 jordkällargrund. Den ena boningshusgrunden, i områdets Ö del, har något oklar utbredning, ca 10x5 m (NNV-SSÖ) och 0,4 m h. Spisröse i Ö delen, 3 m diam och 0,8 m h, av 0,2–0,4 m st stenar och tegelstenar. Syll av 0,5–0,8 m st stenar, tydligast i Ö och S. Den andra boningshusgrunden, i gårdstomtens N del, är 10x4 m (ÖNÖ-VSV) och 0,4 m h. Syll av 0,5–1 m st stenar, tydligast i Ö delen. Ladugårdsgrunden, i den V delen, är 22 × 7 m (NNV-SSÖ) och 0,3 m h. Syll av 0,4–1 m st stenar. I den NNV delen finns en 2 m br öppning i syllen på vardera långsida. På insidan av den S kortsidan är en ränna, 0,5 m br och 0,2 m dj. Jordkällargrunden, i områdets NÖ del, är 6 × 6 m (NNV-SSÖ) och 2 m h, av jord och stenar med kallmurad insida. Ingång i S.	En av två gårdar i Åsbo. Äldsta belägg "Åsseboda" i jordebok 1541. Äldsta kartbelägg 1708.
L2025:3240	Lägenhetsbebyggelse	Möjlig fornlämning	Torplämning, 55 × 35 m (Ö-V), bestående av 2 husgrunder samt 1 brunn. Den ena husgrunden är 17 × 5 m (Ö-V) och 0,2 m h. Syll av 0,5–1,2 m st stenar, med två inre rumsindelningar. Den andra husgrunden har något otydlig utbredning, ca 12 × 6 m (NV-SÖ) och 0,2 m h. Möjlig syll i V av 0,5–1 m st stenar. På husgrunden ligger flera större stenar som påförts i sen tid. Belägen på en terrass som är ca 20 × 10 m och 0,5 m h. I NV delen av denna är en något nedsänkt yta, 6x4 m och 0,1 m dj, med i ytan synliga stenar, 0,5–1,3 m st. Möjligen igenfylld källargrop. Brunnen, i områdets Ö del, framkom vid sökschaktning och är minst 3 m diam och 1,6 m dj.	Finns inte markerad i någon historisk karta, varför dateringen är oklar.
L2025:3241	Lägenhetsbebyggelse	Ingen antikvarisk bedömning	Uppgift om torp i historiska kartor från 1670 och från 1708. Namngivet som Lötbo i beskrivningen till storskifteskartan över Sparrsätra från 1708.	
L2025:3242	Lägenhetsbebyggelse	Ingen antikvarisk bedömning	Uppgift om torp i storskifteskarta över Sparrsätra från 1708.	
L2025:3243	Lägenhetsbebyggelse	Ingen antikvarisk bedömning	Uppgift om torp i storskifteskarta över Sparrsätra från 1708.	
L2025:3244	Stensättning	Fornlämning	Stensättning, rund, 10 m diam och 0,7 m h. Övertorvad med i ytan måttligt med synliga stenar, 0,4–0,8 m st. Centralt finns två större block, 2,5 × 2 m st och 1,4 m h resp. 2 × 1,5 m st och 1,2 m h. Kantkedja av 0,4–0,6 m st stenar. Senare påförd odlingssten förekommer, fr.a. i V delen.	

Lämningsnr	Typ	Antikvarisk bedömning	Beskrivning	Motivering/antikvarisk kommentar
L2025:3245	Hällristning	Fornlämning	Skålgropsförekomst, 1,5 × 1 m, bestående av ca 22 skålgropar. Dessa är 4–7 cm diam och 0,5–2 cm dj. På SÖ delen av markfast block, 5 × 3 m st, med plan översida som sluttar åt V.	
L2025:3247	Härd	Fornlämning	Härd, oval, 0,9 × 0,4 m (Ö-V). Fyllning av lera med sot och skörbränd sten.	
L2025:3248	Boplatssområde	Fornlämning	Boplatssområde, ca 85 × 40-65 m (NV-SÖ), bestående av 2 härdar, 1 kulturlager, 2 nedgrävningar och 10 stolphål. Fynd av förhistorisk keramik. En härd har ¹⁴ C-daterats till 792–545 f Kr i samband med arkeologisk utredning 2025.	
L2025:3249	Boplatslämning, övrig	Fornlämning	Boplatslämning bestående av 1 stolphål med fynd av förhistorisk keramik.	
L2025:3250	Boplatssområde	Fornlämning	Boplatssområde, ca 55 × 15–25 m (NÖ-SV), bestående av 10 stolphål.	
L2025:3251	Boplatssområde	Fornlämning	Boplatssområde, ca 85 × 15–45 m (NV-SÖ), bestående av 2 härdar, 2 stolphål, 1 kulturlager och 6 större nedgrävningar, möjligen brunnar. En härd har ¹⁴ C-daterats till 791–544 f Kr i samband med arkeologisk utredning 2025.	
L2025:3252	Härd	Fornlämning	Härdrest, ca 1 m diam. Bestående av en 1–2 cm tj kollins under matjorden.	
L2025:3253	Härd	Fornlämning	Härd, oval, 1 × 0,85 m (N-S). Fyllning av kol och sot. Lämningen ¹⁴ C-daterades till 1277–1388 e Kr i samband med arkeologisk utredning 2025.	
L2025:3255	Boplatssområde	Fornlämning	Boplatssområde, ca 20 × 10 m (Ö-V), bestående av 4 stolphål.	
L2025:3256	Härd	Fornlämning	Härd, ca 1,2 m diam. Fyllning av kol, sot och skörbränd sten.	
L2025:3257	Boplatssområde	Fornlämning	Boplatssområde, ca 15 × 10 m (NÖ-SV), bestående av 1 härd och 1 stolphål. Ej avgränsat åt V. Härden har ¹⁴ C-daterats till 749–408 f Kr i samband med arkeologisk utredning 2025.	
L2025:3258	Boplatslämning, övrig	Möjlig fornlämning	Boplatslämning? Bestående av 2 mindre stolphål på 0,6 m avstånd från varandra. Eventuellt hägnad.	Bedöms som möjlig fornlämning då det är oklart om lämningen utgör del av en boplatslämning eller en hägnad.
L2025:3260	Boplatssområde	Fornlämning	Boplatssområde, ca 25 × 10 m (NV-SÖ), bestående av 1 härd och 1 stolphål.	
L2025:3261	Boplatssområde	Fornlämning	Boplatssområde, ca 160 × 20–55 m (NÖ-SV). Ej avgränsat åt SÖ. Bestående av 2 härdar, 28 stolphål, 1 nedgrävning och 3 kulturlager, samt fynd av förhistorisk keramik. En härd i områdets Ö del har ¹⁴ C-daterats till 981–820 f Kr i samband med arkeologisk utredning 2025.	

Lämningsnr	Typ	Antikvarisk bedömning	Beskrivning	Motivering/antikvarisk kommentar
L2025:3262	Boplatsområde	Fornlämning	Boplatsområde, ca 20 × 10 m (NV-SÖ), bestående av 4 stolphål. Ej avgränsat åt V och S.	
L2025:3263	Boplatsområde	Fornlämning	Boplatsområde, ca 190 × 20-50 m (NÖ-SV), bestående av 20 stolphål och 6 kulturlager samt fynd av förhistorisk keramik.	
L2025:3264	Härd	Fornlämning	Härd, oval, 0,85 × 0,8 m (N-S). Fyllning av kol, sot och skörbränd sten. Härden ¹⁴ C-daterades till 905–805 f Kr i samband med arkeologisk utredning 2025.	
Boplatsläge 1	Boplatsläge	-	Granplantering. Ansluter till boplatslämningar i V, N och Ö (objekt 19, 20, 21). Avgränsas av sankmark i S.	
Boplatsläge 2	Boplatsläge	-	Flackt höjdläge i granplantering.	

Bilaga 2 – Schaktlista

Schakt	Längd	Bredd	Djup	Undergrund	Ark. objekt	Beskrivning
1	44	2	0,5	Glacial lera		
2	54	2	0,5	Glacial lera		
3	65	2	0,4	Glacial lera		Talrika stenar i leran.
4	48	2	0,4	Glacial lera		Talrika stenar i leran och enstaka stenlyft.
5	49	2	0,4	Glacial lera		Berghäll i Ö delen.
6	51	2	0,4	Glacial lera		Stenar och berghäll i leran.
7	39	2	0,4	Glacial lera	1	Stenar i leran.
8	28	2	0,4	Glacial lera		Stenar i leran.
9	32	2	0,3	Glacial lera		
10	51	2	0,3	Glacial lera		
11	25	2	0,3	Glacial lera		
12	39	2	0,45	Glacial lera	2, 3	
13	30	2	0,5	Glacial lera	4, 5, 6, 7	Inslag av sot och skörbränd sten i botten av matjordslagret.
14	34	2	0,45	Glacial lera	8, 9	
15	22	2	0,45	Glacial lera		Stenigt.
16	35	2	0,5	Glacial lera	10, 11	
17	53	2	0,5	Glacial lera	12, 13, 14, 15	
18	35	2	0,4	Glacial lera	16	
19	28	2	0,45	Glacial lera		
20	31	2	0,4	Glacial lera		
21	32	2	0,45	Glacial lera	17	
22	29	2	0,45	Glacial lera		Inslag av morän i SÖ delen.
23	37	2	0,55	Glacial lera		
24	31	2	0,55	Glacial lera		Ett antal större stenar och block i undergrunden.
25	16	2	0,55	Glacial lera		
26	33	2	0,55	Glacial lera		I N delen är ett mörkare lager i botten av matjorden, med enstaka kolstänk och någon bit bränd lera. Möjligen utplöjd rest av kulturlager från intilliggande boplatz.
27	31	2	0,5	Glacial lera		
28	28	2	0,55	Glacial lera		
29	25	2	0,5	Glacial lera		
30	26	2	0,5	Glacial lera		
31	25	2	0,45	Glacial lera		
32	21	2	0,5	Glacial lera		
33	21	2	0,5	Glacial lera		
34	23	2	0,45	Glacial lera		Inslag av morän i NÖ delen.

Schakt	Längd	Bredd	Djup	Undergrund	Ark. objekt	Beskrivning
35	20	2	0,45	Glacial lera		
36	32	2	0,4	Glacial lera		Ett antal större stenar i leran.
37	30	2	0,45	Glacial lera		
38	22	2	0,45	Glacial lera		
39	12	2	0,45	Glacial lera		
40	23	2	0,45	Glacial lera		
41	31	2	0,45	Glacial lera		Berghåll i mitten av schaktet.
42	14	2	0,45	Glacial lera	18	Ett större stenblock mitt i schaktet.
43	21	2	0,6	Postglacial lera		
44	22	2	0,55	Postglacial lera	19	
45	21	2	0,5	Glacial lera		
46	44	2	0,6	Glacial lera	20, 21, 22, 23	Postglacial lera i V delen.
47	21	2	0,5	Glacial lera	24, 25	Anläggningar framträder ytligt i NÖ delen, på ca 0,2 m djup.
48	26	2	0,55	Glacial lera	26	
49	22	2	0,45	Glacial lera	27, 28, 28, 30	Anläggningar framträder ytligt i SÖ delen.
50	15	2	0,6	Postglacial lera		
51	25	2	0,5	Glacial lera	31, 32	
52	22	2	0,6	Postglacial lera		
53	20	2	0,45	Glacial lera	33, 34, 35, 36, 37, 38, 39	
54	17	2	0,6	Postglacial lera		
55	23	2	0,7	Postglacial lera		
56	38	2	0,6	Glacial lera	40, 41, 42, 43, 44, 45	Postglacial lera i NV delen.
57	22	2	0,6	Postglacial lera	46	
58	12	2	0,5	Postglacial lera		
59	34	2	0,5	Glacial lera	47, 48, 49, 50	
60	44	2	0,5	Glacial lera	51, 52	Ett grunt dike följer schaktets mitt i NV-SÖ riktning. Ej inmätt.
61	26	2	0,45	Glacial lera		
62	24	2	0,35	Glacial lera	53, 54, 55, 56	
63	40	2	0,4	Glacial lera	57, 58, 59, 60, 61	
64	22	2	0,45	Glacial lera		
65	28	2	0,5	Glacial lera		
66	21	2	0,45	Glacial lera		Stenig undergrund.
67	32	2	0,5	Glacial lera		Stenig undergrund.
68	24	2	0,5	Glacial lera		
69	30	2	0,5	Glacial lera		Riklig förekomst av stenar och block i schaktbotten.
70	31	2	0,4	Glacial lera	62, 63, 64, 65	Flera större stenar och block.
71	45	2	0,45	Glacial lera	66, 67	Flera större stenar.

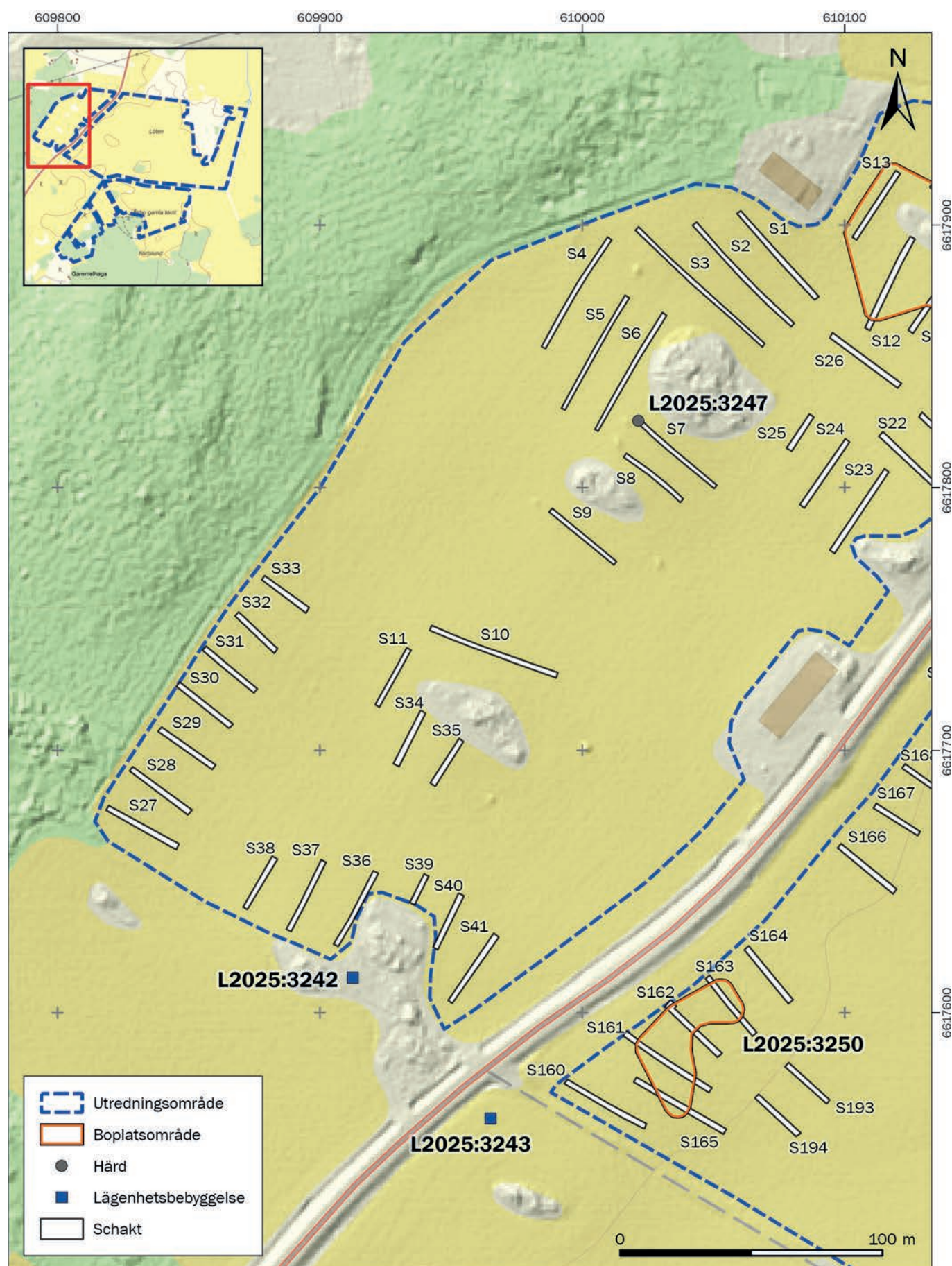
Schakt	Längd	Bredd	Djup	Undergrund	Ark. objekt	Beskrivning
72	32	2	0,45	Glacial lera	68, 69	
73	27	2	0,55	Glacial lera	70	
74	24	2	0,55	Glacial lera		
75	26	2	0,6	Glacial lera		
76	29	2	0,5	Postglacial lera		
77	9	2	0,3		71	Ej grävt i botten då kulturlager framkom.
78	36	2	0,3-0,6	Glacial lera	72	NV delen ej grävd i botten.
79	5	2	0,5	Glacial lera		Schaktet avbröts eftersom det innehöll ett längsgående dike.
80	28	2	0,5	Glacial lera		
81	31	2	0,45	Glacial lera		
82	23	2	0,45	Glacial lera		
83	25	2	0,4	Glacial lera		
84	29	2	0,45	Glacial lera		Enstaka skörbrända stenar förekommer mot botten av matjorden i den V delen.
85	18	2	0,45	Glacial lera	73	S delen ej grävd i botten.
86	19	2	0,4	Postglacial lera		Smärre mängder skärvsten förekommer i botten av matjordslagret.
87	36	2	0,4	Glacial lera	74, 75, 76, 77	Övergång till postglacial lera i N.
88	19	2	0,35	Glacial lera	78	Moränblandad lera. Flera större block samt hållar anträffades i schaktet.
89	15	2	0,45	Postglacial lera		
90	21	2	0,4	Postglacial lera		
91	30	2	0,35	Glacial lera	79	Moränblandad lera. Ett antal större stenar förekommer.
92	30	2	0,3	Morän		Lerblandad morän, hållar.
93	31	2	0,3	Morän		Lerblandad morän. Flera stora stenar och block.
94	30	2	0,55	Glacial lera	80, 81	
95	27	2	0,4	Glacial lera		Två stora stenar/block
96	24	2	0,4	Glacial lera		Övergång till postglacial lera i Ö.
97	34	2	0,35	Glacial lera		Övergång till postglacial lera i Ö.
98	29	2	0,4	Postglacial lera	82, 83, 84	
99	23	2	0,4	Postglacial lera		
100	27	2	0,35	Glacial lera		
101	32	2	0,4	Glacial lera		
102	24	2	0,45	Glacial lera		
103	30	2	0,4	Glacial lera		
104	30	2	0,4	Glacial lera		
105	52	2	0,45	Glacial lera	85	Smärre mängd skörbränd sten observerades i den västra delen av schaktet.
106	30	2	0,4	Glacial lera		

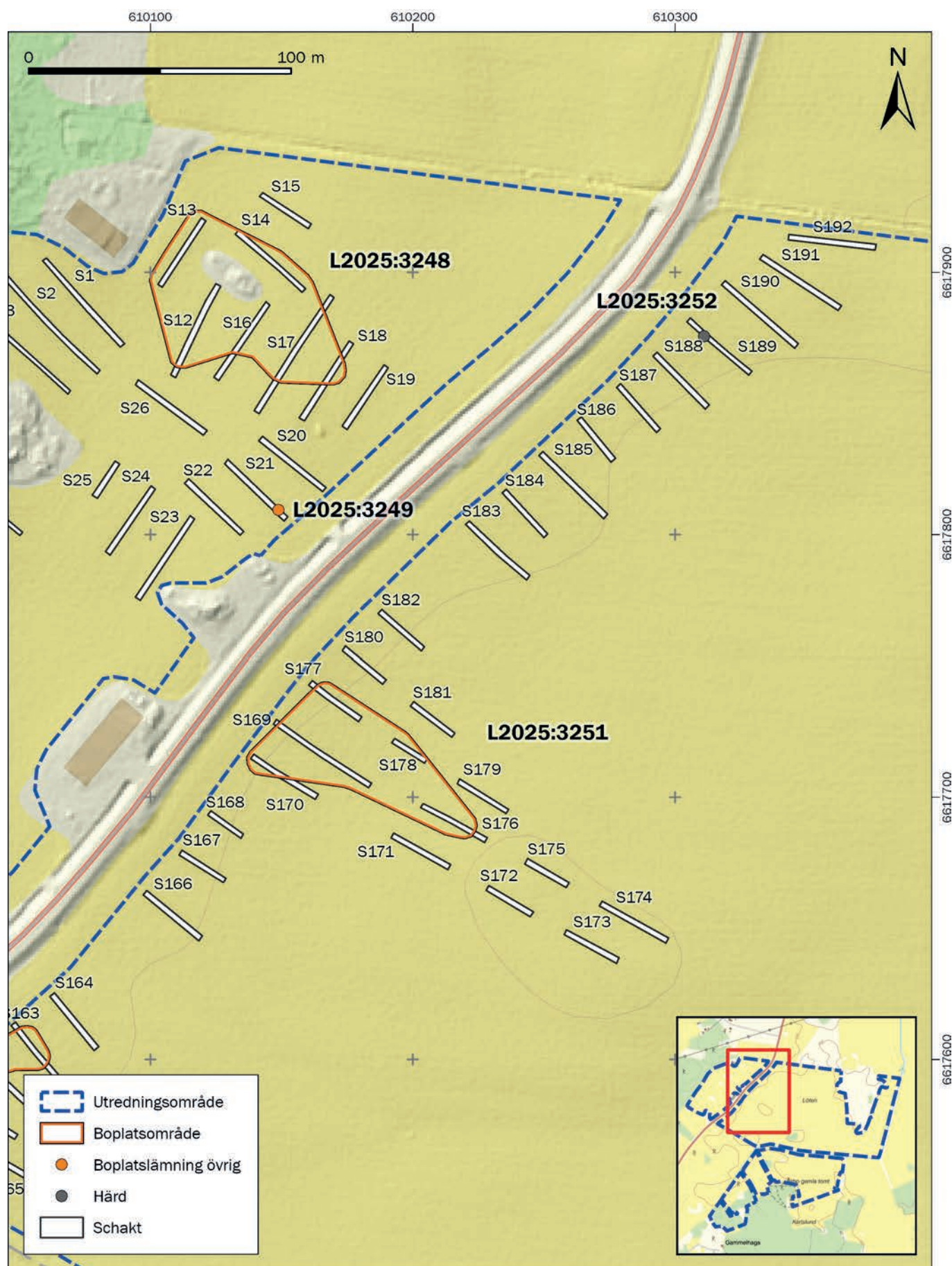
Schakt	Längd	Bredd	Djup	Undergrund	Ark. objekt	Beskrivning
107	27	2	0,4	Glacial lera		
108	26	2	0,45	Glacial lera		
109	22	2	0,5	Glacial lera		
110	21	2	0,5	Glacial lera		
111	24	2	0,45	Glacial lera		
112	30	2	0,5	Glacial lera		Flera större stenar och block i schaktbotten.
113	24	2	0,5	Glacial lera		
115	40	2	0,4	Glacial lera		
116	35	2	0,35	Glacial lera		
117	39	2	0,3	Glacial lera		Stenigt.
118	50	3,4	0,4	Glacial lera	86	Utökat mot V vid hård 86.
119	49	2	0,35	Glacial lera		
120	27	2	0,35	Glacial lera		Berghäll/ett större block framkom i schaktets mitt.
121	28	2	0,4	Glacial lera		
122	33	2	0,35	Glacial lera		
123	35	2	0,4	Glacial lera		Flera större stenar i schaktbotten.
124	28	2	0,35	Glacial lera		
125	26	2	0,45	Glacial lera		
126	32	2	0,4	Glacial lera		
127	41	2	0,4	Glacial lera		
128	40	2	0,4	Glacial lera		
129	36	2	0,4	Glacial lera		Övergång till postglacial lera i V delen.
130	35	2	0,3	Glacial lera		Övergång till postglacial lera längst i V.
131	30	2	0,5	Glacial lera		Övergång till postglacial lera i V.
132	37	2	0,5	Glacial lera		Stenigt i Ö delen.
133	30	2	0,45	Glacial lera		
134	40	2	0,5	Glacial lera		
135	34	2	0,4	Glacial lera		
136	37	2	0,55	Glacial lera	87	
137	37	2	0,5	Glacial lera	88, 89	
138	29	2	0,5	Glacial lera		Tegelfragment förekommer i ploglagret.
139	31	2	0,45	Glacial lera		Stenigt.
140	40	2	0,5	Glacial lera	90, 91	
141	25	2	0,6	Glacial lera		
142	37	2	0,4	Glacial lera		Rikligt med större stenar och block i schaktbotten.
143	30	2	0,55	Glacial lera		
144	27	2	0,55	Glacial lera		
145	26	2	0,45	Glacial lera		Inslag av morän.
146	24	2	0,5	Glacial lera		Rikligt med stenar och block.

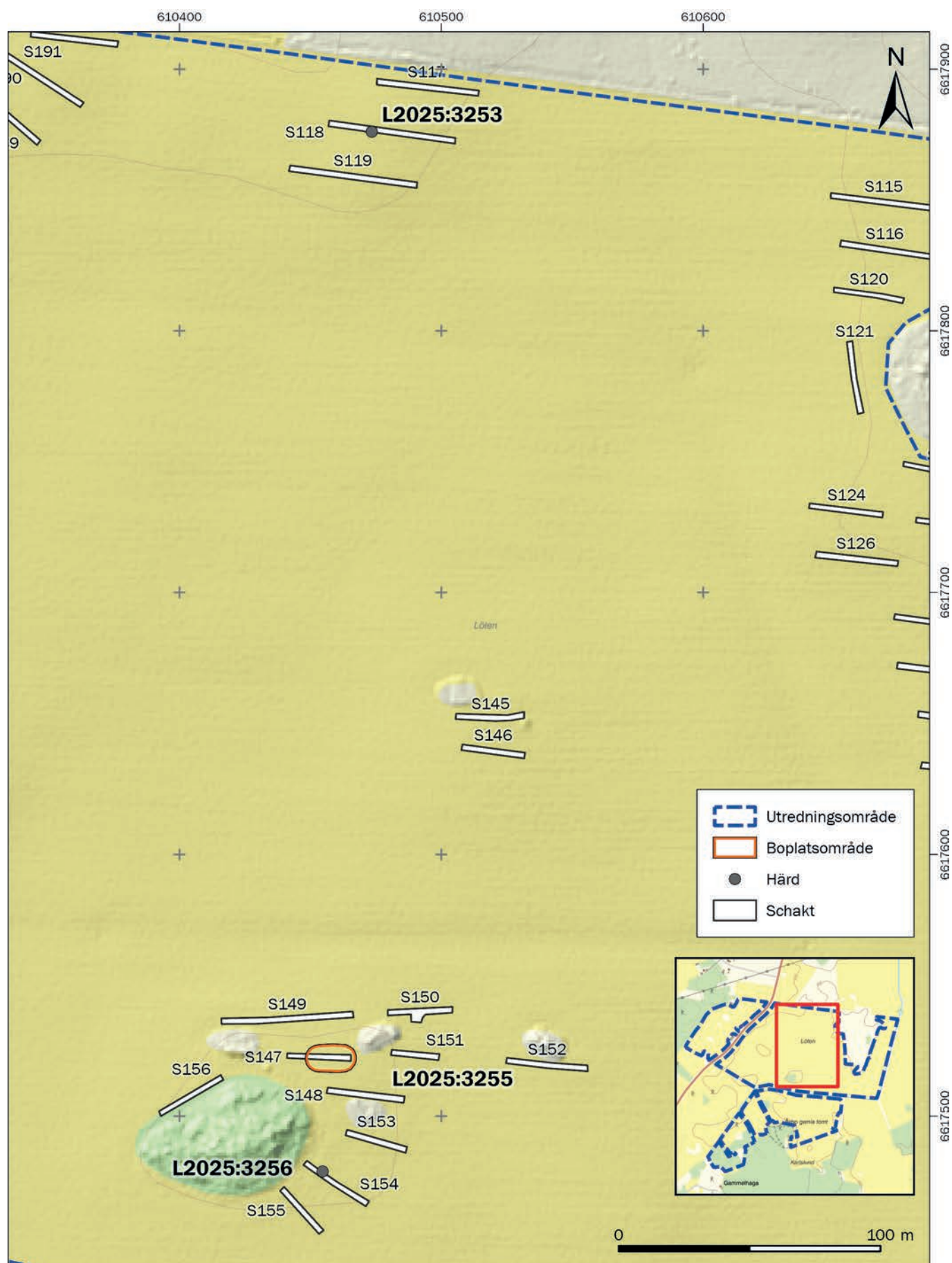
Schakt	Längd	Bredd	Djup	Undergrund	Ark. objekt	Beskrivning
147	24	2	0,45	Glacial lera	92, 93, 94, 95	
148	30	2	0,5	Glacial lera		
149	51	2	0,55	Glacial lera		Stråk med postglacial lera i schaktets mitt.
150	25	5,3	0,55	Glacial lera	96	Övergång till postglacial lera i Ö delen. Schaktet utökades åt S för att utreda en större nedgrävning, objekt 96.
151	18	2	0,6	Glacial lera		Övergång till postglacial lera i Ö.
152	31	2	0,45	Glacial lera		Postglacial lera längst i V.
153	24	2	0,45	Glacial lera		
154	29	2	0,45	Glacial lera	97	
155	23	2	0,45	Glacial lera		Övergång till postglacial lera i SÖ.
156	27	2	0,5	Glacial lera		
157	21	2	0,35	Glacial lera		Morän i schaktets NÖ del.
158	25	2	0,5	Glacial lera		Morän i schaktets NÖ del.
159	27	2	0,45	Glacial lera		
160	35	2	0,5	Lera		
161	39	2	0,4	Glacial lera	98, 99, 100, 101, 102	Flera större stenar i schaktets NV del.
162	28	3,4	0,45	Glacial lera	103, 104	Schaktet utökades i NV för att frilägga en större, flat sten.
163	28	2	0,45	Glacial lera	105, 106	
164	27	2	0,5	Glacial lera		
165	40	2	0,5	Glacial lera		Övergång till postglacial lera i SÖ.
166	28	2	0,5	Glacial lera	107	Övergång till postglacial lera längst i SÖ.
167	20	2	0,4	Postglacial lera		Glacial lera i NV delen.
168	15	2	0,45	Postglacial lera		
169	44	2	0,45	Postglacial lera	108, 109, 110, 111	
170	29	2	0,4	Postglacial lera	112	
171	25	2	0,45	Postglacial lera		
172	20	2	0,45	Glacial lera		
173	23	2	0,45	Glacial lera		
174	29	2	0,45	Glacial lera		
175	18	2	0,45	Glacial lera		
176	28	2	0,45	Postglacial lera	113, 114, 115, 116	Glacial lera längst i SÖ.
177	24	2	0,4	Postglacial lera	117	Glacial lera i NV delen.
178	15	2	0,45	Postglacial lera	118	
179	22	2	0,45	Postglacial lera		
180	20	2	0,5	Glacial lera		Postglacial lera i SÖ.
181	20	2	0,45	Postglacial lera		
182	22	2	0,5	Glacial lera		

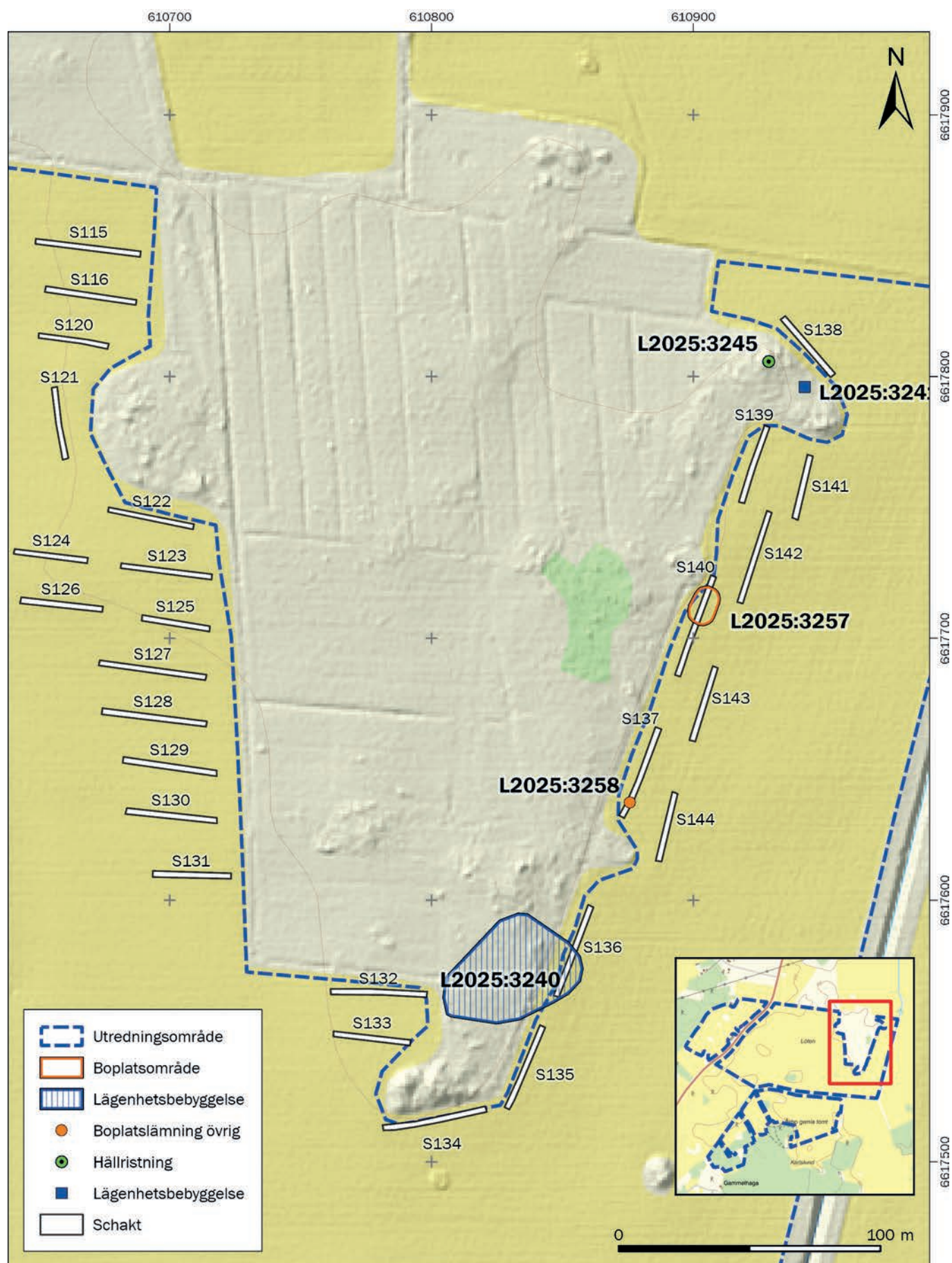
Schakt	Längd	Bredd	Djup	Undergrund	Ark. objekt	Beskrivning
183	31	2	0,5	Glacial lera		Övergång till postglacial lera i SÖ.
184	23	2	0,35	Glacial lera		
185	35	2	0,4	Glacial lera		
186	21	2	0,4	Postglacial lera		
187	23	2	0,45	Postglacial lera		
188	28	2	0,45	Glacial lera		Övergång till postglacial lera i SÖ.
189	31	2	0,4	Glacial lera	119	
190	37	2	0,45	Glacial lera		
191	36	2	0,5	Glacial lera		
192	34	2	0,45	Glacial lera		
193	21	2	0,45	Postglacial lera		
194	22	2	0,5	Postglacial lera		

Bilaga 3 – Schaktplaner

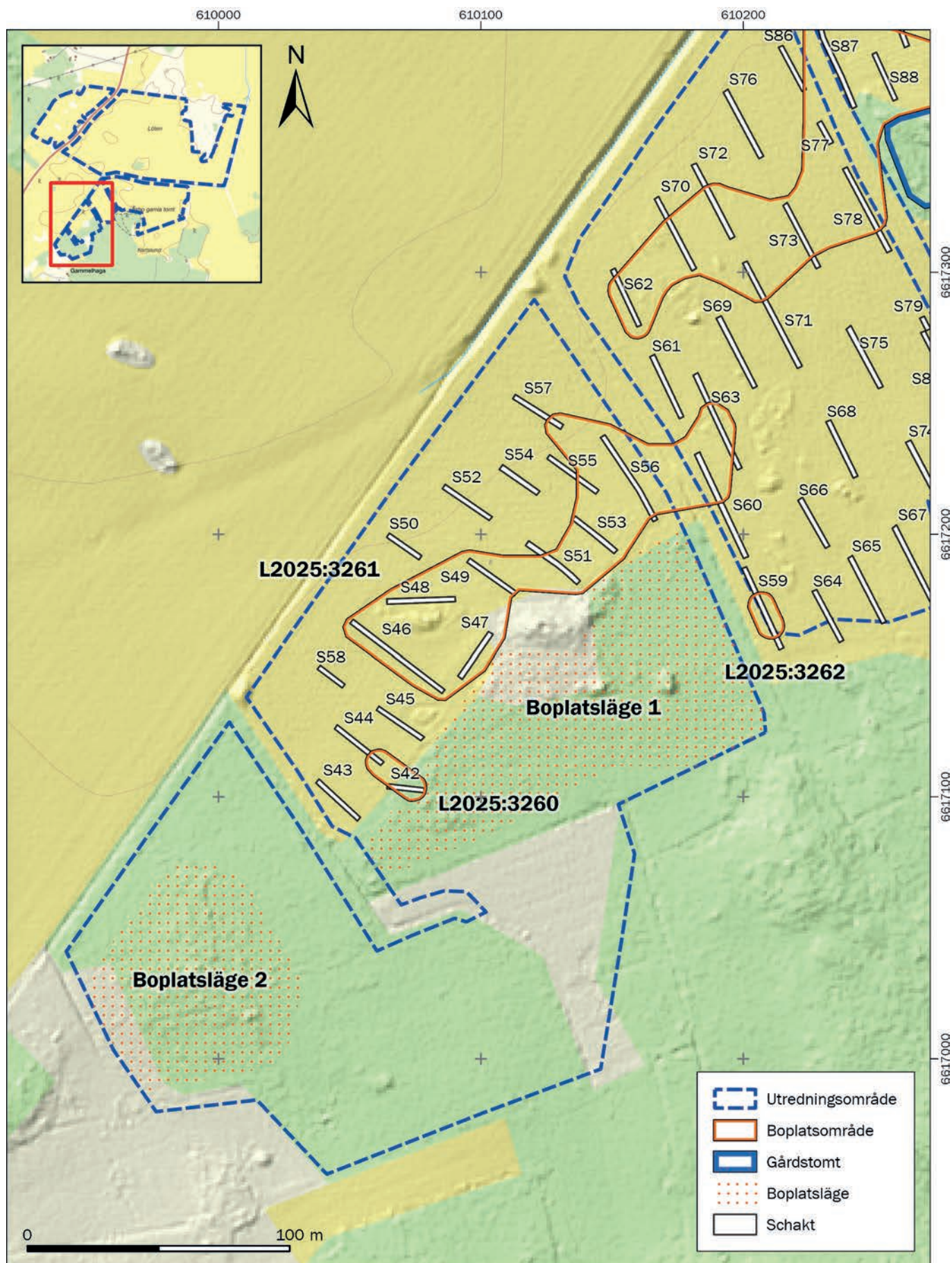

Bilaga 4 – Objektlista

Nummer	Typ	Form	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/ tjocklek (m)	Beskrivning	Und. andel (%)	Schakt	Lämning
1	Härd	Oval	0,9	0,4		Sot och skärvsten i leran.		7	L2025:3247
2	Stolphål	Rundad	0,25	0,25	0,15	Fyllning av grå lera med kolstänk. Skålformad nedgrävning. Några stenar, 0,1 m st.	50	12	L2025:3248
3	Stolphål	Rundad	0,25	0,25		Något osäker. Två stenar, 0,1 m st, och kolstänk. Mycket diffus färgning.		12	L2025:3248
4	Stolphål	Rundad	0,15	0,15		Sotig grå lera.		13	L2025:3248
5	Stolphål	Rundad	0,3	0,3		Grå lera med kolstänk. Ett par 0,1–0,15 m st stenar.		13	L2025:3248
6	Nedgrävning	Rektangulär	0,6	0,4		Stolphål? Homogen grå fyllning, ev. stenlyft.		13	L2025:3248
7	Lager		16		0,15	Mörkgrå lera med inslag av kol och sot samt skörbränd sten, rikligast i lagrets mittersta del. Lagret grävdes genom med grävmaskin.		13	L2025:3248
8	Härd	Oval	1,2	1,05		Rikligt med kol, sot och skörbränd sten, 0,05–0,2 m st. Ett par bitar fragmenterad förhistorisk keramik observerades.		14	L2025:3248
9	Stolphål	Rundad	0,8	0,7		Fyllning av grå lera med mindre inslag kol och sot samt packning av 0,05–0,2 m st skörbrända stenar.		14	L2025:3248
10	Stolphål	Rundad	0,55	0,45		Grå lera med kolstänk.		16	L2025:3248
11	Stolphål	Rundad	0,22	0,22		Grå lera med kolstänk.		16	L2025:3248
12	Härd	Oval	1,5	1,1		Något oregelbunden form. Riklig förekomst av skörbränd sten, 0,05–0,15 m st. Fyllning av sotig lera med inslag av kol och bränd lera. Fynd av fragmenterad keramik (F1).		17	L2025:3248
13	Nedgrävning	Rundad	1	0,6		Fyllning av gråbrun lera och rikligt med 0,1–0,25 m st stenar. Stolphål?		17	L2025:3248
14	Stolphål	Rundad	0,12	0,12		Mörkgrå lera med kolstänk.		17	L2025:3248
15	Stolphål	Rundad	0,45	0,45		Grå lera med inslag av grus, småsten och skörbränd sten. Enstaka kolbitar.		17	L2025:3248

Nummer	Typ	Form	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/ tjocklek (m)	Beskrivning	Und. andel (%)	Schakt	Lämning
16	Stolphål	Rundad	1,4	0,9		Grå lera och rikligt med skörbrända stenar, 0,05–0,2 m. Kol saknas		18	L2025:3248
17	Stolphål	Rundad	0,3	0,3		Gråbrun lera med kolstänk. Fynd av en bit keramik (F2).		21	L2025:3249
18	Härd		0,6			Delvis bortschaktad härdrest. Intill större stenblock. Innehåller kol och sot.		42	L2025:3260
19	Stolphål	Rundad	0,15	0,15		Synligt som en mörk färgning i schaktbotten.		44	L2025:3260
20	Stolphål	Rundad	0,15	0,15		Mörk färgning i schaktbotten. Syns även i sektion med svagt sluttande kanter.		46	L2025:3261
21	Lager		22		0,2	Mörkgrå lera med inslag av skörbränd sten, kol och sot samt enstaka små bitar bränd lera. Några fragment keramik observerades.		46	L2025:3261
22	Stolphål	Rundad	0,35	0,35		Mörkfärgning i schaktbotten.		46	L2025:3261
23	Stolphål	Rundad	0,35	0,35		Mörk färgning i schaktbotten. Enstaka fynd av obränt ben.		46	L2025:3261
24	Stolphål	Rundad	0,45	0,45		Rundad stensamling. Stensstorlek ca 0,1 m. Framkom 0,25 m under markytan.		47	L2025:3261
25	Lager		12		0,1	Förekomst av skörbränd sten samt kolstänk i botten av matjordslagret.		47	L2025:3261
26	Stolphål	Rundad	0,15	0,15		Svag, rundad mörkfärgning i schaktbotten. Enstaka kolstänk.		48	L2025:3261
27	Stolphål	Rundad	0,3	0,3		Avvikande, grusigt material. Innehållande en del skärvig sten.		49	L2025:3261
28	Härd		0,75	0,2		Mörkfärgning i schaktkanter. Prickar av bränd lera och enstaka skörbränd sten.		49	L2025:3261
29	Stolphål	Rundad	0,45	0,45		Samling av 0,1 m st stenar.		49	L2025:3261
30	Stolphål	Rundad	0,35	0,35		Svag mörkfärgning med enstaka sten i fyllningen.		49	L2025:3261
31	Stolphål	Rundad	0,35	0,35		Mörkfärgning i schaktbotten. Ingen sten.		51	L2025:3261
32	Stolphål	Rundad	0,2	0,2		Stensamling i schaktbotten.		51	L2025:3261

Nummer	Typ	Form	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/ tjocklek (m)	Beskrivning	Und. andel (%)	Schakt	Lämning
33	Stolphål	Rundad	0,9	0,9		Stort stolphål med kraftig stenskonning av 0,15–0,4 m st stenar.		53	L2025:3261
34	Stolphål	Rundad	0,75			Större stenar i schaktkanten.		53	L2025:3261
35	Stolphål	Rundad	0,25	0,25		Mindre stensamling i schaktbotten.		53	L2025:3261
36	Stolphål	Rundad	0,25	0,25		Mörkfärgning i schaktbotten med stenskonning av 0,1–0,15 m st stenar. Snittgrävd för provtagning.	25	53	L2025:3261
37	Stolphål	Rundad	0,7			Stenskonning med 0,2–0,25 m st stenar.		53	L2025:3261
38	Stolphål	Rundad	0,9			Stolphål med enstaka kraftig sten. En skärva fragmenterad keramik.		53	L2025:3261
39	Stolphål	Rundad	0,8			Stenskonning med större stenar.		53	L2025:3261
40	Stolphål	Rundad	0,35	0,35		Mörkfärgning med skärvig sten i schaktbotten.		56	L2025:3261
41	Stolphål	Rundad	0,4	0,4		Mörkfärgning med skärvig sten i schaktbotten.		56	L2025:3261
42	Stolphål	Rundad	0,1	0,1		Störhål. Mörk färgning i schaktbotten.		56	L2025:3261
43	Nedgrävning		1,45			Mörkfärgning i lager med en del skärvig sten. Endast delvis framtagna. Nedgrävning?		56	L2025:3261
44	Stolphål	Rundad	0,2			Mörkfärgning.		56	L2025:3261
45	Lager		14		0,15	Mörkgrå lera med inslag av skörbränd sten, till viss del i koncentrationer, och enstaka bitar bränd lera.		56	L2025:3261
46	Stolphål	Rundad	0,3	0,3		Samling med skärvig sten i schaktbotten.		57	L2025:3261
47	Stolphål	Rundad	0,5	0,4		Stenskonning av skörbrända stenar. Bockpar med A48?		59	L2025:3262
48	Stolphål	Rundad	0,45	0,45		Stenskonning av skörbrända stenar. Bockpar med A48?		59	L2025:3262
49	Stolphål	Rundad	0,4	0,4		Mörkgrå lera. Bockpar med A50?		59	L2025:3262
50	Stolphål	Rundad	0,45	0,45		Mörkgrå lera med en 0,15 m st sten.		59	L2025:3262

Nummer	Typ	Form	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/ tjocklek (m)	Beskrivning	Und. andel (%)	Schakt	Lämning
51	Stolphål	Rundad	0,3	0,3		Grå lera med kolstänk. Stenskonning av några 0,1 m st stenar. Bockpar med A52?		60	L2025:3261
52	Stolphål	Rundad	0,3	0,3		Grå lera med kolstänk. Stenskonning av några 0,1 m st stenar. Bockpar med A51?		60	L2025:3261
53	Stolphål	Rundad	0,5	0,5		Stolphål? Ej helt framtagen. Grå lera med några skörbrända stenar.		62	L2025:3263
54	Stolphål	Rundad	0,45	0,45		Mörkgrå lera med kolstänk.		62	L2025:3263
55	Stolphål	Rundad	0,55	0,55		Stolphål? Kan möjligen vara kokgrop eller liknande. Mörkgrå lera med kolstänk samt packning av skörbrända stenar.		62	L2025:3263
56	Stolphål	Rundad	0,45	0,45		Mörkgrå lera med kolstänk. Stenskonning av skörbrända stenar.		62	L2025:3263
57	Härd	Oval	1,2	0,7		Rikligt med kol och sot samt skörbränd sten.		63	L2025:3261
58	Stolphål	Rundad	0,55	0,55		Grå lera med skörbrända stenar.		63	L2025:3261
59	Stolphål	Rundad	0,45	0,45		Grå lera med skörbrända stenar.		63	L2025:3261
60	Stolphål	Rundad	0,3	0,3		Grå lera		63	L2025:3261
61	Stolphål	Rundad	0,6			Ej helt framtagen. Gråbrun lera med enstaka mindre stenar.		63	L2025:3261
62	Stolphål	Rundad	0,3			Stolphål? Ansamling av 0,15 m st stenar i schaktkanten.		70	L2025:3263
63	Stolphål	Rundad	0,55			Endast delvis framtagen. Grå lera och skörbränd sten.		70	L2025:3263
64	Stolphål	Rundad	0,45			Grå lera och skörbränd sten.		70	L2025:3263
65	Stolphål	Rundad	0,45	0,45		Grå lera och skörbränd sten.		70	L2025:3263
66	Stolphål	Rundad	0,5	0,5		Grå lera med skörbrända stenar.		71	L2025:3263
67	Stolphål	Rundad	0,45	0,45		Grå lera med skörbrända stenar.		71	L2025:3263
68	Stolphål	Rundad	0,25	0,25		Grå lera med kolstänk och några mindre stenar.		72	L2025:3263
69	Stolphål	Rundad	0,22	0,22		Grå lera med kolstänk.		72	L2025:3263
70	Stolphål	Rundad	0,2	0,2		Något kolbemängd fyllning.		73	L2025:3263

Nummer	Typ	Form	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/ tjocklek (m)	Beskrivning	Und. andel (%)	Schakt	Lämning
71	Lager		9			Ej genomgrävt. Lagret innehåller måttliga mängder skörbränd sten samt keramik och brända ben.		77	L2025:3263
72	Lager		22		0,2	Fortsättning på lager 71, innehållande enstaka skörbränd sten och smärre mängder träkol. Lagret tunnar ut åt SÖ.		78	L2025:3263
73	Lager					Lager innehållande träkol, skärvsten, enstaka bränd lera och brända ben.		85	L2025:3263
74	Stolphål	Oval	0,4	0,3		Grå lera. Stenskoning.		87	L2025:3263
75	Stolphål	Rundad	0,25			Stenskoning, tre stenar observerat i plan.		87	L2025:3263
76	Stolphål	Rundad	0,3	3		Stenskoning, två stenar synliga i plan		87	L2025:3263
77	Lager		24			Mörkgrått lager innehållande smärre mängder skärvsten och bränd lera.		87	L2025:3263
78	Stolphål	Rundad	0,35	0,35		Stenskoning.		88	L2025:3263
79	Stolphål	Rundad	0,3	0,3		Stenskoning observerades i plan, två stenar.		91	L2025:3263
80	Stolphål	Rundad	0,3	0,3		Stenskoning, två synliga i plan.		94	L2025:3263
81	Lager		20			Smärre mängder skärvsten, bränd lera och träkol.		94	L2025:3263
82	Stolphål	Rundad	0,53	0,5	0,25	Rundat stolphål, ca 0,25 m djupt. Skålformad nedgrävning. Tre mindre stenar observerades i fyllningen samt en större mängd träkol.	50	98	L2025:3263
83	Störning	Oregelbunden	8			Avfallsgrop-/lager. Fot till trefotgryta, metapod får/get samt tegel observerades.		98	L2025:3263
84	Lager		16			Mörkgrå lera. Mindre mängd skärvsten, träkol och bränd lera observerades. Skärs i S av sentida avfallsgrop.		98	L2025:3263
85	Härd	Oval	0,85	0,8		Härd innehållande skärvsten och riklig mängd träkol. Anlagd intill markfast sten. Kolprov taget.		105	L2025:3264

Nummer	Typ	Form	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/ tjocklek (m)	Beskrivning	Und. andel (%)	Schakt	Lämning
86	Härd	Oval	1	0,85	0,02	Tunn men kraftig koncentration med kol och sot. Flack nedgrävning. Undergrunden har ställvis blivit rödbränd i härdens botten.	25	118	L2025:3253
87	Nedgrävning	Rundad	2,8		1,6	Troligen brunn hörande till intilliggande torplämning. Fyllning av homogen gråbrun lera. I ytan ett par tegelfragment och något längre ned påträffades en bit bränd lera. Nedgrävningen snittades med grävmaskin men kunde inte grävas helt i botten. Djup minst 1,6 m.	25	136	L2025:3240
88	Stolphål	Rundad	0,13	0,13	0,07	Störhål med u-formad nedgrävning. Grå lera med kolstänk.	50	137	L2025:3258
89	Stolphål	Rundad	0,12	0,12	0,04	Störhål med u-formad nedgrävning. Syns som fläck med grå lera.	50	137	L2025:3258
90	Härd	Oval	1,65	0,95		Oval till rektangulär form. Rikligt med skärvig och skörbränd sten. Kant av bränd lera. Sot och bränd lera, men mycket lite kompakt kol. Prov taget. I schaktkant.		140	L2025:3257
91	Stolphål	Rundad	0,5	0,4		Brungrå lera, med stråk och stänk av bränd lera. Antydan till stolpfärgning i mitten. I schaktkant.		140	L2025:3257
92	Stolphål	Rundad	0,22	0,22	0,12	Mörkt brungrå lera med enstaka kol och skörbränd sten. U-formad nedgrävning. Kolprov taget.	50	147	L2025:3255
93	Stolphål	Rundad	0,24	0,22		Mörkt brungrå lera. Påminner om A92, samma konstruktion?		147	L2025:3255
94	Stolphål	Rundad	0,65	0,65		Gråbrun lera med kolstänk. Stenskonig av skörbrända stenar.		147	L2025:3255
95	Stolphål	Rundad	0,55	0,55		Gråbrun lera med kolstänk. Stenskonig av skörbrända stenar.		147	L2025:3255

Nummer	Typ	Form	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/ tjocklek (m)	Beskrivning	Und. andel (%)	Schakt	Lämning
96	Störning	Oval	4	3,1		Troligen sprängstensgrop. Fyllning av mörkbrun lera och kantiga stenar, varav några verkar närmast markfasta. Flera bitar tegel observerades.		150	
97	Härd		1,2			Delvis bortschaktad. Syns i schaktets kant som ett 0,05 m tj lager med kol, sot och enstaka skörbrända stenar.		154	L2025:3256
98	Stolphål	Rundad	0,35			I schaktets kant. Syns som ansamling av skörbrända stenar och gråbrun lera.		161	L2025:3250
99	Stolphål	Rundad	0,35	0,35		Fyllning av gråbrun lera. Stenskonig av skörbrända stenar.		161	L2025:3250
100	Stolphål	Rundad	0,45	0,45		Fyllning av gråbrun lera. Stenskonig av en 0,2 m st sten samt mindre, skörbrända stenar.		161	L2025:3250
101	Stolphål	Rundad	0,4			Syns som nedgrävning i schaktets kant. Fyllning av gråbrun lera. Stenskonig av flera 0,15 m st stenar.		161	L2025:3250
102	Stolphål	Rundad	0,18	0,18		Fyllning av mörkgrå lera.		161	L2025:3250
103	Stolphål	Rundad	0,3	0,3		Gråbrun lera med enstaka kolstänk.		162	L2025:3250
104	Stolphål	Rundad	0,35	0,35		Mörk gråbrun lera med kolstänk.		162	L2025:3250
105	Stolphål	Oval	0,5	0,4	0,1	Något osäker. Fyllning av gråbrun lera med enstaka kolstänk. Skålformad nedgrävning.	25	163	L2025:3250
106	Stolphål	Rundad	0,55			I schaktets kant. Fyllning av mörkgrå lera med inslag av kol och sot. Stenskonig av 0,15–0,25 m st stenar.		163	L2025:3250
107	Stolphål	Rundad	0,25	0,25		Botten av stolphål. Syns som fläck med gråbrun lera och kolstänk. Ett par stenar observerades vid schaktning.		165	L2025:3250
108	Härd		0,75			Endast delvis framtagen. Fyllning av mörkgrå lera, skörbränd sten och rikligt med kol och sot. Längs kanten rödbränd lera.		169	L2025:3251
109	Nedgrävning	Rundad	1,2			Mörkgrå lera med kolstänk. Ett obränt ben i ytan.		169	L2025:3251

Nummer	Typ	Form	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/ tjocklek (m)	Beskrivning	Und. andel (%)	Schakt	Lämning
110	Nedgrävning	Rundad	0,6			Härdrest? Delvis bortschaktad. Mörkgrå lera med kolstänk.		169	L2025:3251
111	Nedgrävning	Rundad	2,5			Brunn? Fyllning av mörkgrå lera med kolstänk och enstaka skörbrända stenar. Ej helt framtagen.		169	L2025:3251
112	Härd	Oval	1,05	0,75		Delvis bortschaktad. Fyllning av kol, sot och skörbränd sten.		170	L2025:3251
113	Nedgrävning	Rundad	1,5			Brunn? Fyllning av mörkgrå lera med enstaka skörbrända stenar. Ej helt framtagen.		176	L2025:3251
114	Lager	Oregelbunden	1,75			Lager/nedgrävning? Syns som mörkfärgning med grå lera, skörbränd sten och enstaka obrända ben.		176	L2025:3251
115	Nedgrävning	Rundad	1,8	1,65		Brunn? Fyllning av mörkgrå lera med enstaka inslag av skörbrända stenar och obrända ben.		176	L2025:3251
116	Nedgrävning		1,3			Något diffus och osäker som anläggning. Fyllning av mörkgrå lera. Ej helt framtagen.		176	L2025:3251
117	Stolphål	Rundad	0,3	0,3		Gråbrun lera med några mindre, skörbrända stenar. I mitten syns trärester.		177	L2025:3251
118	Stolphål	Rundad	0,35	0,35		Mörkt gråbrun lera.		178	L2025:3251
119	Härd		1			Delvis bortschaktad härdrest/kollager. Syns som ca 1–2 cm tj kollins i botten av matjorden. Under detta har leran blivit något rödbränd.		189	L2025:3252

Bilaga 5 – Fyndlista

Fnr	Kontext	Sakord	Undertyp	Material	Längd (mm)	Bredd (mm)	Tjocklek (mm)	Vikt (g)	Antal	Anmärkning
1	12 L2025:3248	Vävttyngd		Lera	33–34	20–26	16	20	2	Finkornig magring, ev. tillverkad av naturligt sandig lera. Tjocka bitar med rundad form.
2	17 L2025:3249	Kärl	Skärva	Keramik	26	24	9	5	1	Förhistorisk keramik.
3	71 L2025:4263	Kärl	Skärva	Keramik	20–41	18–38	7–10	58	6	Förhistorisk keramik från flera olika kärl med finkornig bergarts-magring och brun eller gråbrun färg. En mynnings-bit.

Bilaga 6 – Vedartsanalys

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 25054

**Vedartsanalyser på material från Uppland, Enköping
Sparrsätra-Åsbo**

Adress:
Box 178
791 24 FALUN

Telefon:
070 34 00 645
E-post: vedlab@vedlab.se

Bankgiro:
5713-0460
www.vedlab.se

Organisationsnr:
650613-6255

Vedartsanalyser på material från Uppland, Enköping Sparrsätra-Åsbo

Uppdragsgivare: Amanda Jönsson/Upplandsmuseet

Arbetet omfattar sju kolprov från undersökningar av flera olika boplatslämningar och ensamliggande härdar som vi hittat vid sökschaktning. Förväntade dateringar är fr.a. yngre bronsålder/äldre järnålder. Proverna innehåller kol från al, asp, björk och tall. Kolet i stolphålet (A92) är troligen inte från själva stolpen utan dateringen kommer att representera allmänna aktiviteter i området.

Analysresultat

Anl.	ID	Anläggnings- typ	Prov- mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
8	2	Härd	4,1g	1,4g 9 bitar	Al 9 bitar	Al 80mg	
57	3	Härd	90,7g	0,3g 4 bitar	Asp 4 bitar	Asp 29mg	
85	4	Härd	119,2g	<0,1g 3 bitar	Björk 3 bitar	Björk 17mg	
86	5	Härd	6,8g	4,2g 14 bitar	Tall 14 bitar	Tall 312mg	
90	6	Härd	2,6g	1,9g 7 bitar	Björk 7 bitar	Björk 156mg	
92	7	Stolphål	4,3g	0,1g 3 bitar	Björk 3 bitar	Björk 13mg	
112	8	Härd	14,9g	6,0g 5 bitar	Björk 1 bit Tall 5 bitar	Björk 142mg	

Erik Danielsson/VEDLAB
Tfn: 070 34 00 645

Box 178
E-post: vedlab@vedlab.se

791 24 FALUN
www.vedlab.se

De här trädslagen förekom i materialet

Art	Latin	Max ålder	Växtmiljö	Egenskaper och användning	Övrigt
Al Gråal Klibbal	<i>Alnus sp.</i> <i>Alnus incana</i> <i>Alnus glutinosa</i>	120 år	Klibbalen är starkt knuten till vattendrag. Gråalen är mer anpassningsbar	Motståndskraftigt mot fukt. Brinner lugnt och ger mycket glöd.	Klibbalen kom söderifrån ca 5000 f.Kr. Gråalen vandrar in norrifrån ett par tusen år senare
Asp	<i>Populus tremula</i>	120 år	Inte så kräsen vad gäller jordmån	Lätt och porös ved. Lätt att klyva. Tålig mot röta. Stängselstolpar, båtar takspån	För lövtäckt och barkbröd.
Björk Glasbjörk Vårtbjörk	<i>Betula sp.</i> <i>Betula pubescens</i> <i>Betula pendula</i>	300 år	Glasbjörken är knuten till fuktig mark gärna i närhet till vattendrag. Vårtbjörken är anspråklös och trivs på torr näringsfattig mark. Båda arterna är ljuskrävande.	Stark och seg ved. Redskap, asklut, träkol. Ger mycket glöd.	Glasbjörk bildar även underarten Fjällbjörk. Förutom veden har nävern haft stor betydelse som råmaterial till slöjd.
Tall	<i>Pinus sylvestris</i>	600 år	Anspråklös men trivs på näringsrika jordar. Den är dock ljuskrävande och blev snabbt utkonkurrerad från de godare jordarna när granen kom	Stark och hållbar. Konstruktionsvirke, stolpar, pålar, båtbygge, kärl (ej för mat) takspån, tjärblöss, träkol, tjärbränning	Underbarken till nödmjöl, årsskott kokades för C-vitaminerna. Även som kreatursfoder

Uppgifter om maximal ålder, växtmiljö, användning mm är hämtade ur: Holmåsen, Ingmar Träd och buskar. Lund 1993. Gunnarsson, Allan Träden och människan. Kristianstad 1988. Mossberg, Bo m.fl. Den nordiska floran. Brepol, Turnhout 1992.

Vedartsanalysen görs genom att studera snitt- eller brottytor genom mikroskop. Jag har använt stereolupp Carl Zeiss Jena, Technival 2 och stereomikroskop Leitz Metalux II med upp till 625 gångers förstoring. Mikroskopfoton är tagna med Nikon Coolpix 4500. Referenslitteratur för vedartsbestämningen har i huvudsak varit Schweingruber F.H. Microscopic Wood Anatomy 3rd edition och Anatomy of European woods 1990 samt Mork E. Vedanatomi 1946. Dessutom har jag använt min egen referenssamling av förkolnade och färskas vedprover.

Bilaga 7 – ¹⁴C-analys

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratoriet
Regemenstvägen 10
752 37 Uppsala

Postadress:
Box 529
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 3124

Hemsida:
www.uu.se/centrum/tandemlab

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Uppsala 2025-09-01

Amanda Jönsson
Upplandsmuseet
Drottninggatan 7
753 10 UPPSALA

Resultat av ¹⁴C datering av träkol från Sparrsätra-Åsbo, Enköpings kommun, Uppland. (p 6910)

Förbehandling av träkol:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (10 h, under kokpunkten). Detta steg upprepas tills den lösliga delen inte längre är mörkfärgad.

Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före mätningen av ¹⁴C-innehållet i acceleratorn förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 3, till CO₂-gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labbnummer	Prov	δ ¹³ C‰ V-PDB	¹⁴ C ålder BP
Ua-89497	A8 KP2	-25,9	2 533 ± 30
Ua-89498	A57 KP3	-25,6	2 755 ± 31
Ua-89499	A85 KP4	-26,9	2 702 ± 31
Ua-89500	A86 KP5	-25,6	680 ± 29
Ua-89501	A90 KP6	-24,4	2 441 ± 30
Ua-89502	A112 KP8	-25,2	2 531 ± 30

Provet A92 KP7 var av för dålig kvalitet och kunde ej dateras.

Bifogat finns graf(er) med kalibrering från BP-ålder till kalenderår.

Med vänliga hälsningar

Karl

Håkansson

Karl Håkansson/Daniel Primetzhöfer

Elektroniskt undertecknad
av Karl Håkansson
Datum: 2025.09.01
12:05:53 +02'00'

Kalibreringskurvor

